

GRADISOV VESTNIK

GLASILO KOLEKTIVA PODJETJA »GRADIS«

Sorazmerno ugodni rezultati poslovanja v prvem polletju letošnjega leta

Iz poročila o polletnem obračunu, katerega je obravnaval delavski svet na svoji seji 21. avgusta, je razvidno, da smo v I. polletju letošnjega leta dosegli sorazmerno zadovoljive rezultate kljub izredno težavni situaciji na tržišču gradbene dejavnosti.

Dno 30. junija, ali bolje: v pet in pol mesecih smo dosegli polovico celoletne predvidene proizvodnje, medtem ko je dinamični plan predvideval, da bo opravljeno v tem času 43,4% celotne proizvodnje. Če primerjamo letošnje rezultate z lanskimi v enakem obdobju, vidimo, da je bilo letos doseženo za 13,6% več proizvodnje po vrednosti. Tudi dohodek je bil za 3,4% večji od lani doseženega v I. polletju, oziroma 49% od predvidenega za vse leto.

Izplačila osebnih dohodkov so se gibala v okvirih, predvidenih z gospodarskim načrtom. Znašala pa so za 16,6% več kot lani v enakem obdobju. Poprečni mesečni čisti prihodki na delavca (vključno s terenskimi dodatki) so znašali v I. polletju 102.900 S din; lani so znašali poprečno 99.800 S din na mesec.

Čisti osebni prejemki brez terenskega dodatka so bili na uro večji za 11,3%, kot so bili lani, terenski dodatki in dodatki za ločeno življenje pa so bili na uro le za 1,7% večji. Ta majhen porast dodatkov pomeni pozitivno gibanje v politiki nagrajevanja.

Podatki o relativnih odnosih kažejo, da se je vrednost proizvodnje na eno opravljeno uro povečala od lani na letos za 14,4%, dohodek pa za 7,6%. Tudi delež dohodka v vrednosti proizvodnje je v primerjavi z lanskimi podatki večji za 2%, kar pomeni boljše ekonomičnost poslovanja.

Režijski stroški poslovnih enot so se gibali v okviru predvidenih. Če pa upoštevamo večjo proizvodnjo, kot je bila planirana, so se pa kljub temu, da so režijski stroški v globalnem za 12% večjih od lanskih, vendar so bili višji stroški tudi predvideni zaradi zunanjih vplivov.

Prav tako je ugotovljeno za režijske stroške podjetja, da so se gibali skladno s predvidenimi; v primerjavi

z večjo proizvodnjo od planirane pa so sorazmerno nižji, vendar pa višji v globalu od lanskih. Polletna primerjava pri režijskih stroških ne daje prave slike, ker ne nastajajo vsi stroški enakomerno. Skupni stroški so dosegli v prvem polletju 45,8% planiranih za vse leto, samo obresti od kreditov za obratna sredstva pa so na primer dosegle že 64,5% predvidenih za vse leto.

Vzrok temu je povišana obrestna mera za najete kratkoročne kredite, pa tudi večja je bila uporaba bančnih sredstev, ker so znatno narasle terjatve do naših dolžnikov.

Obračun po vnovčeni realizaciji prikazuje, da je bilo doseženega za 2% več celotnega vnovčenega dohodka kot lani v enakem času kljub temu, da so večje neplačane terjatve od lanskih. Poslovni in drugi stroški, obračunani na vnovčeno realizacijo, so bili višji za 4%, dohodek pa je bil manjši za 3%, medtem ko so znašali izplačani osebni dohodki za vnovčeno realizacijo 4% več kot lani v enakem obdobju. V teh primerjavah ni šteta realizacija dosežena pri delih v inozemstvu.

Iz poročila dalje izhaja, da so se zaloge materiala po stanju 30. 6. 1968 znižale za 9% od lanskega stanja ob koncu I. polletja. Še bolj se je znižala vrednost nedokončane proizvodnje in zalog gotovih izdelkov, in sicer obakrat za 26%. Skupno znižanje zalog materiala, gotovih izdelkov in vrednosti nedokončane proizvodnje znaša v primerjavi z lanskim letom 16%. Ta rezultat je bil dosežen na podlagi stalnega pregledovanja zalog in po vztrajnem prizadevanju za čim hitrejšo obracanje teh zalog in s tem za sproščanje vezanih obratnih sredstev. Kljub temu pa se je stanje likvidnih sredstev poslabšalo zaradi znatnega porasta neplačanih terjatev do

naših naročnikov. V primerjavi z lanskim letom so se neplačane terjatve podvojile. Predpis o medsebojnem poravnanju terjatev in obveznosti, tako imenovani kliring, ki je stopil v veljavo letos februarja, ni dal zaželenih rezultatov. Namesto da bi se terjatve pri nas zmanjšale, so se ravno nasprotno močno povečale. Situacija se tudi zdaj ne izboljšuje in je izterjava naših dolžnikov zelo počasna kljub temu, da se poslužuje podjetje vseh razpoložljivih ukrepov (tožbe, akceptni nalogi, garantni pologi). Le z vlaganjem izrednih naporov pri finančnem poslovanju je bilo mogoče doslej obdržati primerno likvidnost podjetja.

Pozdravljamo vsako korektno poslovno sodelovanje z drugimi gradbenimi podjetji, pravi ing. Mesarič

Ing. Štefan Mesarič, šef poslovne enote Ljubljana o problemih, ki nastajajo pri prevzemanju del na tržišču, o koordinaciji dela in še kaj

Vprašanje: Gradbeno vodstvo Ljubljana je v zadnjem času doseglo vrsto lepih uspehov predvsem na objekti zunaj Ljubljane (Opatija, Plomin, Koper). Povsod je bilo delo izredno hitro in kvalitetno izvršeno. Pohvale so kar letele od strani investitorjev. Popolnoma druga slika pa je v Ljubljani. Zanima nas, kje so vzroki, da na ljubljansko tržišče pridiramo s tako težavo?

Odgovor: Kar se kvalitete del in rokov tiče, tudi pri gradnjah v Ljubljani nismo zaostajali v primerjavi z dosežki, ki jih navajate za gradbišča zunaj Ljubljane. To potrjujejo nekatere pomembnejše gradnje v zadnjem času, kot so: klinika, skladišče Teola, hala C gospodarskega razstavišča, objekt avto-moto zveze, itd.

Drugo je vprašanje, zakaj s tako težavo pridiramo na ljubljansko tržišče.

Kratek odgovor na to vprašanje bi bil, ker je ljubljansko tržišče prenasičeno z gradbenimi kapacitetami. Poleg velikega števila ljubljanskih gradbenih podjetij pritiska na to tržišče vedno več drugih gradbenih podjetij, kot so: Pionir, Ingrad, Grosuplje, Stavbenik, kočevski Zidar itd. Naj omenim, da se je na eni letošnji licitaciji v Ljubljani pojavilo celo gradbeno podjetje POMURJE iz Murske Sobotice. Ne nazadnje je treba omeniti, da prevzema dela na področju Ljubljane dvojce gradbenih enot našega podjetja.

Večina teh ljubljanskih in zunaj ljubljanskih podjetij je kupila prsta zazidalna zemljišča v Ljubljani, kjer gradijo sedaj stanovanjske in poslovne objekte za tržišče. Naše podjetje se je odločilo za izgradnjo stanovanjske soseske v Jaršah in je za to gradnjo angažiralo PE Ljubljano-okolico. Podjetje je smatralo, da ta obseg stanovanjske gradnje na

ljubljskem področju v glavnem zadošča, ker v precejšnji meri angažira že itak pičila obratna sredstva podjetja. Zaradi tega se je seveda zmanjšal interes podjetja za kupovanje stavbnih zemljišč v drugih stanovanjskih soseskah v Ljubljani, kjer bi gradila naša poslovna enota stanovanjske in poslovne objekte za tržišče. Posledica tega je, da danes s precejšnjo ostrino izbija na dan naša neangažiranost v centru mesta Kersnikova, Trdinova, Moše Pijadejeva ulica).

Povzetek mojega odgovora bi bil ta, da bo v Ljubljani v glavnem gradil tisti, ki bo razpolagal z zemljišči in zadostnimi obratnimi sredstvi za kreditiranje gradenj.

Vprašanje: V današnjem sistemu gospodarjenja je pridobitev dela v veliki meri odvisna od konkurenčnosti na tržišču, sposobnosti odgovornih uslužbencev, predvsem pa stikov z investitorji in upravnimi organi.

Ali po vašem mnenju vedno izpolnjujemo te tri pogoje in kaj predlagate za prihodnje?

Odgovor: Vseh treh pogojev prav gotovo vedno ne izpolnjujemo. Pod pojmom konkurenčnosti ne smemo razumeti samo ponudbene cene in roka gradnje, temveč tudi sposobnost kreditiranja gradenj in nakupa zemljišča. Če se navežem na moj odgovor na prejšnje vprašanje, ali če upoštevam slabo angažiranost našega gradbenega vodstva sredi letošnjega leta, to prav gotovo ne govori v prid naši konkurenčnosti ob delstvu, da se v Ljubljani le gradi lepo število velikih objektov.

Kar se odgovornih uslužbencev tiče, ni edini pogoj njihova sposobnost, temveč v večji meri njihov pogum pri odločitvah.

Zal moram ugotoviti, da tudi povezava z upravnimi organi, tako ob-

činskimi, kot republiški ni najboljše.

Zeleti je vsekakor, da bi tem pogojem v prihodnje bolj zadostili.

Vprašanje: Ali je koordinacija dela med poslovno enoto in komercialno službo podjetja ob prevzemu del na zadovoljivi ravni? Ali je možno to sodelovanje in sploh sodelovanje med enotami še izboljšati?

Odgovor: Koordinacija del med komercialno službo podjetja in našo poslovno enoto je dobra. Moramo pa si prizadevati, da bo to sodelovanje tako, da bo rodilo boljše uspehe pri pridobivanju del kot doslej.

Sodelovanje med enotami podjetja ni vedno najboljšo. Zeleti je, da bi bilo to sodelovanje vsaj takšno, kot ga imamo z drugimi gradbenimi podjetji, s katerimi večkrat sodelujemo. Na zboljšanje tega sodelovanja bi morale predvsem vplivati centralna podjetja s svojimi službami.

Vprašanje: Naše bralce, predvsem pa vaše delavce zanimajo perspektive vaše enote. Ali nam lahko v kratkih besedah opišete bodoči program dela?

Odgovor: Naša poglobljena naloga je sedaj pridobiti čimveč novih del na območju Ljubljane, kar nam je doslej že delno uspelo. Nuino je namreč okrepiti našo dejavnost v bazi, to je v Ljubljani, katera je letos prekomerno oslabilena in bi nam tako stanje v prihodnje onemogočilo uspešno prevzemanje in izvajati dela na drugih področjih zunaj Ljubljane. Temu se pa ne nameravamo odreči in si bomo tudi v prihodnje prizadevali zaposliti naše kapacitete v tako imenovani »mrtvi ljubljanski sezoni« na obmorskih gradbiščih, kjer smo si pridobili izredne dobre reference pri dosedanjih delih.

Nadaljevanje na 7. str.

KOPER: NOVA DELOVNA ZMAGA

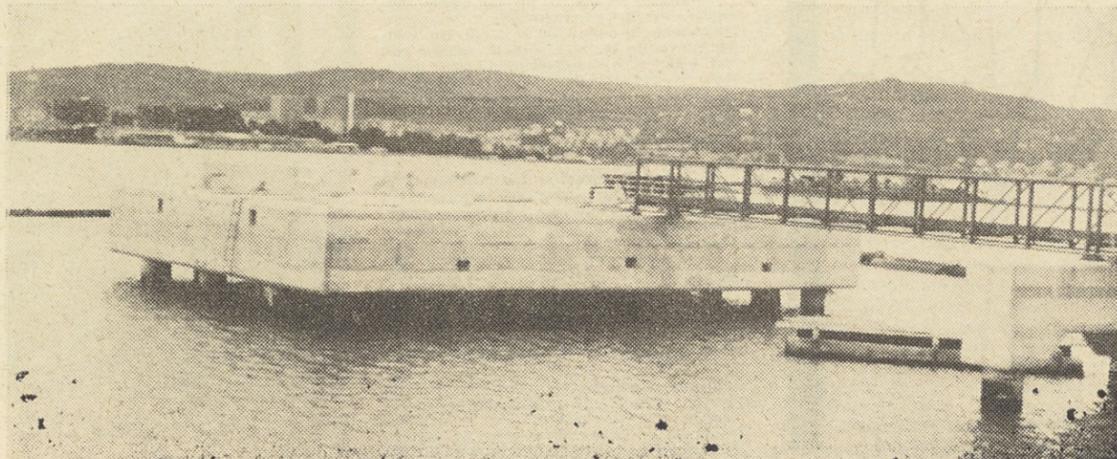
Popolnoma so dograjeni objekti, ki jih je Gradis prevzel pri izgradnji nove koprške petrolejske luke

Ze v prvih dneh avgusta so naši delavci v Kopru zapustili veliko gradbišče nove petrolejske koprške luke, kajti svoje delo so popolnoma opravili v predvidenem roku in v zadovoljstvo investitorja. »Gradis« je na tem velikem gradbišču prevzel gradnjo pristajalnega pomola in 660 metrov dolgega nasipa za naftovod, pri čemer je pri gradnji nasipa sodeloval s podjetjem »Slovenija-cesta«, pri gradnji 17 m dolgega in 14 metrov širokega pristajalnega pomola pa so priskočili na pomoč še strokovnjaki beograjskega kolektiva »Mostogradnje«.

Nova koprška petrolejska luka bo izrednega pomena za razvoj Kopra in zlasti koprške luke, saj bodo v 7 velikih cisternah lahko sprejeli do 52.000 kubičnih metrov nafte, mazuta ali raznih olj. Ob pristajalnem pomolu, ki sloni na 30 pilotih (mnoge smo morali zabiti celo do globine 40 m, kjer so nosilni sloji gramoza), bodo lahko pristajali veliki tankerji z nosilnostjo do 45.000 ton. Morje ob pristajalnem pomolu so namreč oblikovali, da je globoko povsod več kot 12 m, kar omogoča pristajanje tudi zelo velikih ladij.

Nasip, ki vodi od pristajalnega pomola sredi morja do kopnega, je

dolg 660 m, na njem pa je postavljen cevovod, po katerem bodo s črpalkami potiskali nafto ali mazut iz tankerjev v velike rezervoarje na pobočju Serminskega hriba. Nasip smo skupno zgradili z delavci podjetja »Slovenija-cesta«. Gradivo za več kot pol kilometra dolg nasip so dovažali kamioni s Serminskega hriba, seveda pa je priskočil na pomoč tudi refuler »Peter Klepec«, ki je z morskega dna potegnil precejšnje količine peska in blata ter jih odložil ob nasipu.

Pristajalni pomol, ki ga je zgradila naša enota v Kopru

Imamo dovolj moči in poguma, da odpravimo svoje lastne slabosti

Četrtni komite zveze komunistov v Ljubljani, »Stari vodmat« je razpravljal in sprejel akcijski program komunistov v predkongresnem obdobju. Zaradi nadaljnje aktivizacije in skupnega dela vseh komunistov v podjetju objavljamo nekatere osnovne misli programa.

Smo v obdobju, ko vsi vse povprek kritiziramo, polasča se nas neki notranji nemir, ki je zajel številna področja naše družbe. Pri taki oceni političnega dela pa ne moremo puščati še vnaprej odprtih problemov in omalovaževati kritičnosti ljudi ob ponavljajočih se napakah, če nečemo, da bo prišlo še do težjih družbenih konfliktov.

Kot prva naloga je, da mobiliziramo vsakega komunista in vse delavce v podjetju za uresničevanje ciljev sedanje politike. Pri tem pa seveda ne morejo biti enako odgovorni tisti komunisti, ki imajo v svojih rokah platno in škarje, kot tisti, ki so na delovnih mestih, na katerih ne morejo bistveno vplivati na sistemske in globalne rešitve.

Naloga ZK so toliko bolj zapletene, ker imamo mnogokrat opravka s težavami in ker mnogi izmed nas težko spoznavamo specifične in nove probleme, ki nastajajo v naši samoupravni družbi.

Pri tem pa nikakor ne moremo sprejeti logike tistih, ki mislijo, da je samoupravna družba neorganizirana družba, brez čvrstih skupnih pravil obnašanja, brez norm in okvirov, v katerih lahko posameznik, skupina ali kolektiv po svoje uveljavlja svoje interese. Zal, še do danes nismo znali pravilno potegniti mejo (tudi v podjetju) med silami etatizma in silami, ki se zavzemajo za urejeno samoupravljalno družbo. Prav zaradi tega je že prišlo in še prihaja do nasprotij pri urejanju našega gospodarstva in poslovanja.

Komunisti morajo ne samo z besedami temveč z dejanji dati svoj ustvarjalni prispevek pri iskanju novih sistemskih rešitev, pri poslovanju in gospodarjenju. Pri tem pa poudarjamo, da ni več čas za oklevanje, za drobne računice in za politične oportuniste.

V predkongresni aktivnosti morajo komunisti v razpravah odločno podpreti smernice ZK in storiti vse potrebno pri iskanju konkretnih rešitev za izpopolnitev družbeno-ekonomskega, gospodarskega in političnega sistema.

Bojba za nadaljnjo rast proizvodnje in odpiranje novih produktivnih delovnih mest mora biti osnova perspektive podjetja. Zato se morajo komunisti v podjetju, še posebno pa vodilni, nenehno boriti za povečanje obsega del ter iskati vse možnosti za še večjo uveljavitev našega podjetja na domačem in tujem tržišču. Vsekakor pa morajo biti komunisti pobudniki vsega naprednega tako na gospodarskem, poslovnem kot političnem področju.

V eni izmed točk akcijskega programa zasledimo tudi točko, ki govori o integraciji in samoupravnem povezovanju in dogovarjanju delovnih skupnosti različnih dejavnosti. Ta točka je za nas vsekakor bistvenega pomena, saj bomo gospodarski in ekonomski razvoj pospešili samo z rezultati združenega dela.

Velik dela programa je posvečen delitvi dohodka in osebnega dohodka. Prvega moramo dopolnjevati z akcijami solidarnosti in v vzajemni pomoči, za osebni dohodek pa uvesti dosledno nagrajevanje po rezultatih dela. Poostri pa velja tudi kontrola nad trošenjem materialnih sredstev za osebno potrošnjo in trošenjem sredstev iz skladov skupne porabe.

Druga skupina problemov, ki zahtevajo ustrezne rešitve, so velika nesorazmerja med posameznimi panogami. Res, da se zveza komunistov noče in ne more zavzemati za popolno izenačenje vseh dohodkov, vendar se moramo odločno zavzemati za take razlike, ki so v skladu z družbeno politiko in družbenimi cilji in so rezultat stvarnih razlik v delovnih uspehih.

To je le nekaj misli iz akcijskega programa ZK. Vsekakor pa so temeljno izhodišče za delovanje ZK smernice predsedstva in izvršnega komiteja CK ZKJ in te smo dolžni kot komunisti v praksi uveljavljati. Vsekakor bomo vse probleme lažje in boljše reševali (za kar smo tudi sposobni), če bomo vsi komunisti in vsi napredni delavci v pristojnih organih odločanja, v okviru in pravic njihovih delovnih mest, v DS in UO, v predstavniških organih, če bodo vsak in vsi na svojih delovnih mestih storili svojo dolžnost.

Ob polletni bilanci nekaterih poslovnih enot: — Sedaj pa pogledjva, kaj nama je ostalo!

Ali je delavski svet podjetja upravičen odkloniti potrditev pravilnika, ki ga zakon predpisuje

Pojasnilo k pravilniku o strokovni izobrazbi delavcev, ki delajo tehnično dokumentacijo ali vodijo delo na investicijskih objektih

Mislím, da je moja dolžnost pojasniti nekatere podatke v »pravilniku o strokovni izobrazbi delavcev, ki delajo tehnično dokumentacijo ali vodijo dela na investicijskih objektih«. To je pravilnik, katerega mora imeti po zakonu vsaka gospodarska organizacija, ki se ukvarja s projektiranjem ali gradnjo objektov. V njem se pa predpisuje, kakšno izobrazbo mora imeti inženir ali tehnik, ki takšna dela projektira ali izvaja. V nadaljnji razlagi ga bom imenoval samo »pravilnik«.

Ob koncu leta 1966 (Ur. list SFRJ, št. 52/66) je izšel nov temeljni zakon o graditvi investicijskih objektov.

Bistvo novega zakona je v tem, da je prenesel vso odgovornost na projektanta oziroma izvajalca del. Prej je moral vsak projektant na revizijo, sedaj morajo projektivne organizacije same izvršiti kontrolo projekta in za to tudi polno odgovarjajo. Za projektiranje in izvajanje del je moral imeti vsako strokovni izpit in pooblastilo, ki ga je polagal in pridobil na sekretariatu za gospodarstvo. Sedaj je to prepušteno gospodarskim organizacijam, da to uredijo po svoje, vendar mora biti to napisano v pravilniku.

Iz novega temeljnega zakona bom citiral dva najvažnejša člena:

43. člen. Strokovno izobrazbo in prakso, ki jo morajo imeti tisti, ki delajo posamezno vrsto investicijske tehnične dokumentacije, določijo delovna organizacija v svojem pravilniku.

Republika lahko določi s svojim predpisom, kakšno izobrazbo in prakso morajo imeti tisti, ki delajo investicijsko tehnično dokumentacijo za nekatere vrste posebno zahtevnih ali specifičnih objektov, oziroma del, in koliko takih oseb mora imeti delovna organizacija, da se more reestrirati za izdelovanje investicijske dokumentacije take vrste.

52. člen. Strokovno izobrazbo in prakso, ki jo morajo imeti tisti, ki vodijo gradnjo posameznih vrst objektov ali posamezne vrste del na takih objektih, določajo organizacije v svojem pravilniku.

Republika lahko določi s svojim predpisom, kakšno strokovno izobrazbo in prakso morajo imeti tisti, ki vodijo gradnjo posebno zahtevnih ali specifičnih investicijskih objektov, oziroma posamezna dela, in tisti, ki strokovno nadzorujejo gradnjo takih objektov, oziroma posamezna dela na takih objektih.

Da bodo zakonske zahteve jasne, moram citirati še prvi, tretji in četrti odstavek zadnjega 97. člena temeljnega zakona, ki se glasi: »Obstoječi republiški predpisi, ki nasprotujejo določbam zakona o spremembah in dopolnitvah temeljnega zakona o graditvi investicijskih objektov (Ur. list SFRJ, št. 52/66), se smejo uporabljati najdalj do 31. decembra 1967.«

»Organi, ki so po določbah zakona o spremembah in dopolnitvah temeljnega zakona o graditvi investicijskih objektov (Ur. list SFRJ, št. 52/66) pooblašteni izdati predpise za njegovo izvajanje, morajo te predpise izdati do 30. junija 1967.«

»Delovne organizacije morajo do 30. junija 1967 predpisati pravilnike iz prvega odstavka 43. člena in prvega odstavka 52. člena zakona o spremembah in dopolnitvah temeljnega zakona o graditvi investicijskih objektov (Ur. list SFRJ, št. 52/66).«

Pravilnik smo morali pripraviti

»Gradis« je imel svoj pravilnik iz leta 1964. Morali smo pripraviti nov pravilnik, ki mora upoštevati zahteve novega temeljnega zakona in eventualne republiške predpise. Ker so takoj ob izidu zakona ukiniteli strokovne izpite pri sekretariatu za gospodarstvo, smo pri podjetju sami formirali komisijo in predpisali izpitni program in tako so lahko delali naši tehniki in inženirji strokovne izpite in dobili tudi pooblastila. Ker nekatera manjša podjetja zaradi pomanjkanja strokovnih kadrov niso mogla formirati takih komisij, se je po sporazumu vseh gradbenih podjetij v Sloveniji formirala takšna komisija pri Gospodarski zbornici Slovenije. Tudi naše podjetje se je priključilo tja. Pripravili smo tudi nov pravilnik, ki ustreza novim zahtevam, ker smo pa vedeli, da bo republika glede na drugi odstavek 43 in 52. člena izdala neke svoje predpise, smo počakali na izid republiških predpisov, da ne bi imeli dvojnega dela in smo imeli pravilnik samo v konceptu. V našem pravilniku moramo namreč upoštevati zahteve temeljnega zakona in republiškega. Občinski gradbeni inšpektor je ponovno urgiral, kaj je z našim pravilnikom. Ker je prišel v podjetje, smo mu pokazali osnutek in povedali, da čakamo še na izid republiškega zakona oziroma predpisa. Bil je zadovoljen, ker je vedel, da je republiški zakon tik pred potrditvijo.

Republiški zakon je bil po osmih oziroma devetih spremembah v skupščini izglasovan in objavljen v Uradnem listu SR Slovenije št. 10 z dne 18. marca 1968 kot »Zakon o ureditvi določenih vprašanj s področja graditve investicijskih objektov.«

Zakon je prestrog

Po splošnem mnenju strokovnjakov je republiški zakon prestrog, predvsem v 2. členu, kjer navaja, kateri so zelo zahtevni objekti. Med njimi namreč navaja šolske objekte, ceste II. reda in objekte na njih itd. Četrti odstavek 3. člena zakona se glasi: »Osebe, ki delajo investicijsko tehnično dokumentacijo za objekte, navedene v 2. členu tega zakona, morajo imeti visoko strokovno izobrazbo in 5 let delovnih izkušenj na področju izdelovanja investicijske tehnične dokumentacije.«

Analogno se glasi 14. člen republiškega zakona: »Tisti, ki vodijo graditve investicijskih objektov oziroma del iz drugega odstavka 2. člena tega zakona, in tisti, ki strokovno nadzorujejo graditve takih ob-

jektov in del, morajo imeti ustrezno visoko strokovno tehnično izobrazbo in 5 let delovnih izkušenj na področju graditve objektov iz 2. člena zakona.«

Iz tega sledi, da lahko gradijo ali projektirajo vse zahtevnejše objekte samo diplomirani inženirji s 5-letno prakso.

Po izidu republiškega zakona smo pristopili h končni izdelavi pravilnika za naše podjetje. Osnutek je šel v obravnavo enotam in ni bilo bistvenih sprememb. Ker je več enot dalo pripombo, da bi glede na zatečeno stanje v podjetju morali dati tehnikom, ki so nekatere zahtevane objekte že uspešno zgradili, neko posebno pooblastilo za izvajanje, smo to v sporazumu s tehničnim direktorjem vnesli v 16. člen našega pravilnika.

Zahtevali smo pojasnilo

Pravilnik, v katerem smo upoštevali želje enot, smo predložili 14. maja 1968 centralnemu delavskemu svetu v potrditev. Kakor je znano, je bila potrditev odklonjena, ker v republiškem zakonu ni fiksan status tehnika! Izrečena je bila celo zahteva, da je treba pokreniti revizijo republiškega zakona. 20. 5. 1968 sem naredil vlogo na republiški sekretariatu za gospodarstvo in po obrazložitvi prošil za naslednja dva odgovora:

1. Ali je dopusten citirani 16. člen našega pravilnika glede na republiški zakon, kjer tudi tehnikom lahko izdamo »posebno pooblastilo« za projektiranje in vodenje posebno zahtevnih objektov.

2. Zakaj republiški zakon ignorira poklic gradbenega tehnika, ko vendar vemo, da je posebno v operativni in projektni večinoma graditvi in projektiranju večino objektov, navedenih v 2. členu republiškega zakona (Ur. list SRS, št. 10 od 18. 3. 1968).

Ker je republiški zakon izšel, je bilo jasno, da moramo čimprej imeti potrjen pravilnik, ki ustreza zakonskim zahtevam, ne da bi pri tem presojali kvaliteto republiškega zakona. Taka sem na naslednji seji delavskega sveta dne 27. 6. 1968 ponovno predložil v potrditev novi pravilnik. Potrditev naj bi bila pod zap. št. 7 dnevnega reda. Zal nisem imel priložnosti niti obrazložiti vse problematike okrog tega pravilnika, ker je delavski svet po prečitavanju dnevnega reda točko 7. črta iz dnevnega reda, češ da bo potrditev aktualna takrat, ko bo spremljen republiški zakon. Direktor podjetja je dal na ta sklep DS svoj veto, osebno sem bil pa globoko razočaran, ker večina prav gotovo ni vedela, zakaj je glasovala proti.

Kaj pravi sekretariat za gospodarstvo

Ker je sestava pravilnika nekako moja službena dolžnost in v želji, da vidim tudi kako »zgoraj« gledajo na ta problem in da ga končno rešimo, sem se osebno zglasil pri načelniku pravnega oddelka sekretariata za gospodarstvo tov. Rapošu.

Njegov enourni razgovor bom opisal čisto na kratko: Ko sem vprašal, zakaj ne dobim odgovora na mojo vlogo, mi je odgovoril, da tega ne morem, ker je zakon popolnoma jasen! Zakonodajalec je s svojim predpisom želel postaviti inženirje tja, kamor spadajo. Za zahtevnejše objekte odgovarja inženir. Jasno pa je, da jih lahko na terenu gradi tehnik, ki je podaljšana roka inženirja.

Lojze Eržen, naš dolgoletni sodelavec SPO

Namen tega zakona je bil tudi ta, da bi omejili udeleževanje tistih manjših podjetij pri gradnji zahtevnejših objektov, ki nimajo zadosti kvalificiranih kadrov, ali pa morajo takšne angažirati.

Pri gradnji zahtevnejših objektov mora biti odgovorni vodja diplomirani inženir. Ni pa nujno, da je stalno na gradbišču. Kolikor bi gradbeni inšpektor zahteval, da se delo na zahtevnem objektu ustavi, ker odgovorni vodja na terenu ni diplomirani inženir, naj napiše inšpektor za to pismeno odločbo. Na to odločbo se lahko pritožimo in ta pritožba pride v rešitev na pravni odtok sekretariata. Tu bo pa rešen tako, kot je to logično, namreč, da lahko gradi tudi tehnik, če ima za to ustrezno znanje. V projektantski organizaciji lahko dela tehnik v ekipi, vendar pa lahko podpisuje izdelan projekt samo diplomirani inženir. Omenil mi je še, da ne kaže, da bi v kratkem času zakon spremenili, čeprav misli, da je 2. člen malo predobnjakarski. Pri odhodu mi je še podaril en izvod srbskega zakona, ki je izšel 29. 6. 1968. Razlikuje se od slovenskega v tem, da ima v 2. členu nekaj manj naštetih objektov kot zelo zahtevnih. Pri njih lahko izvajajo ta zahtevna dela tudi inženirji I. stopnje. Imajo pa mnogo strožje predpise glede notranje kontrole za projektante. Ker se da jim nimamo potrjenega pravilnika, do nadaljnjega ne moremo izdati nobenega pooblastila. Mislijenja sem, da moramo pravilnik imeti. Če bomo kaznovani, bo stroške nosilo podjetje, čeprav bi morali to praviloma povrniti povzročitelju.

Akcija naj teče naprej

Akcija, ki so jo pokrenili nekateri naši tehniki za spremembo republiškega zakona, naj teče naprej, vendar zelo dvomim v uspeh, ker stališča kompetentnih na izvršnem svetu in na gospodarski zbornici poznamo.

Priporočil bi še, da imajo vsa pooblastila, ki so bila izdana pred izidom novega temeljnega zakona, polno veljavo, novejša generacija se bo pa morala prilagoditi novim razmeram. Če pogledamo finančno plat, kar je verjetno odločilno, pa z novim zakonom tudi noben tehnik ni prikrajšan, ker tudi za splošno pooblastilo dobi dodatek po pravilniku.

Zelel sem pojasniti razvoj sprememb okrog tega pravilnika v želji, da bi ga čimprej potrdili in spravili z dnevnega reda, ker moramo rešiti druge, mnogo važnejše stvari. Naše tehnike pa smo in bomo tudi v prihodnje spoštovali in cenili predvsem glede na njihov uspeh pri delu, ne pa po tem, kaj o njih piše ali ne piše v republiškem zakonu.

Dragovan Sever, dipl. ing. gr.

V zaslužen pokoj

Nedavno je odšel v zaslužen pokoj svetovni popotnik in naš dolgoletni član kolektiva Jože Horvat.

Jože Horvat je bil rojen 25. 2. 1905 v Filovcih v Prekmurju. Kot za večino Prekmurcev tudi za njega stara Jugoslavija ni imela kruha, zato je moral že v rani mladosti odpotovati v tujino. Delal je v Argentini, se potil po poljih in rudnikih Nemčije, po stepah Madžarske itd. Med vojno je bil v internaciji, skratka okusil je vse »sladkosti« tujih gospodarjev.

Leta 1946 se je zaposlil v podjetju »Gradis«. Tudi v podjetju je preromal skoraj vsa naša gradbišča. Bil je v Mariboru, na Ravnah, v Medvodah, v Črni gori. Vedno je bil pripravljen iti tja, kjer ga je klicalo podjetje.

Tovariš Horvat je bil ves čas zaposlitve v podjetju dober, skromen in discipliniran sodelavec, zato mu želimo, da bi v zdravju in veselju še dolga leta užival zaslužen pokoj.

Gradisov vestnik

»Gradisov vestnik« izdaja delavski svet podjetja Gradis. Ureja ga uredniški odbor Odgovorni urednik Lojze Cepuš. Tiska tiskarna »Tona Tomšiča« v Ljubljani — Izhaja mesečno

Namesto dobička - boljša perspektiva

Naš lesni obrat v Škofji Loki se danes lahko postavi, da je najsodobnejše opremljena specializirana enota v gradbenih podjetjih

V marsikaterem podjetju se takrat, ko je v »blagajni« nekaj milijonov dobička, kaj hitro in rade volje odločijo, da bi tiste milijone razdelili med ljudi. »Dajmo ljudem denar, dobiček, da bodo veseli,« tako pogosto modrujejo tu in tam. Po eni strani je sicer to lepo in prav, kajti bistvo socializma je v tem, da človek čimveč zasluži in da čimbolje živi. Toda po drugi strani je lahko takšna »politika«, zlasti če gre v skrajnosti, zelo, zelo kratkovidna. Namreč, nespametno je deliti milijonske dobičke, če ne veš, kako boš delal in živel jutri, če ne veš, kakšne so perspektive v kolektivu.

Tudi v našem škofjeloškem lesnem obratu bi lahko večkrat segli v »malho« po milijone, večkrat bi lahko delili precej lepe dobičke. Pa so se jim marsikdaj zavestno in disciplinirano odrekli. Te dni, ko v škofjeloški delovni enoti tečejo novi in moderni stroji, pa je vsakemu delavcu jasno, da so ravnali pametno in preudarno. Kajti brez teh strojev, ki pomenijo za škofjeloški kolektiv znatno boljše perspektive v prihodnosti — torej še lep kos kruha za dolgo vrsto let — bi delavcem tudi dobički kaj malo pomenili. Če bi pred leti večkrat delili dobiček, bi sicer za nekaj kratkih uric ljudi razveselili in zadovoljili, zato pa bi se danes zaskrbljeno ozirali v prihodnost, ki bi bila lahko precej negotova in mračna. In zato je prav gotovo bolje, da so se pred leti nekaikrat odrekli dobičkom.

V škofjeloškem obratu že tečejo oziroma so tik pred montažo štirje moderni stroji, s katerimi bodo v kolektivu lahko zelo povečali produktivnost dela. Sodoben polnojarmenik znamke »Wurster & Dietz« iz Tübingena (ZR Nemčija) bo omogočil letno razrez do 20.000 kubikov hlodovine, seveda v normalnem enozmen-skem delovnem času (8 ur dela dnevno). Specialna tračna žaga znamke »Linder« iz Beljaka prav tako kot polnojarmenik že obratuje in je tudi moderna strojna naprava. Žaga je opremljena z avtomatskimi napravami in omogoča zelo fin razrez ter polno izkoriščanje lesne mase, tako da so odpadki praktično nepomembni. Tako kot polnojarmenik seveda tudi tračna žaga dela zelo hitro, znatno hitreje kot stari stroji. Vrh tega hosta kmalu stekla še dva moderna stroja — robilnik in čelilka, ki omogočata dober izkoristek pri razrezu lesa. Seveda so se stari stroji — dva zastarela polnojarmenika, ena vencičanka in nekaj starih ročnih žag — morali umakniti v zasluzeni pokoj.

V čem je torej pravzaprav prednost novih strojev v žagarskem

Niko Hafner je postal že specialist

obratu? Zelo na kratko: delajo hitro in kvalitetno, opremljeni so z avtomatskimi napravami, ki omogočajo preciznejši razrez in olajšajo delavcem delo. Prej so na starih strojih porabili za razrez enega kubika hlodovine približno 14 do 15 delovnih ur, zdaj pa bodo z novimi stroji porabili le še 7 do 8 ur. Ko pa bodo v lesnem obratu uredili še interni transport, bodo za razrez enega ku-

bika hlodovine porabili le še kakšnih 5 ur. To pa je že zelo blizu normativom, ki jih poznajo v najsodobnejših lesnih obratih, kjer porabijo za razrez enega kubika lesa približno 4 ure. Ta normativ je zelo blizu tudi poprečkom, ki jih poznajo v lesnih industrijah razvitih evropskih držav. Seveda si lahko sami mislimo, kolikšni bodo prihranki na času oziroma na urah in s tem tudi na stroških, ko bodo v Škofji Loki porabili namesto 15 samo še 5 ur za razrez enega kubika hlodovine. Pri letni količini do 20.000 kubikov, kolikor bodo predvidoma razrezali lesa prihodnje leto, grede torej prihranki v krepke desetisoče ur, v konkretnem primeru in pri omenjenih količinah (20.000 kubikov — razrez nekoč 15 in prihodnje leto še 5 delovnih ur) znaša prihranek kar 200.000 delovnih ur. Koliko je vredna delovna ura, vemo. Pri tako velikem številu delovnih ur grede torej prihranki v težke milijone starih dinarjev.

Seveda imajo danes v škofjeloškem kolektivu še nekoliko težav. Ljudje so bili včasih dolga leta vajeni delati na dokaj zastarelih in počasnih strojih. Novi avtomati so znatno hitrejši. Zato morajo tisti, ki strežejo tem hitrim strojem, zdaj tudi hitro delati, misliti in računati.

Ni prav nič pretirana trditev, ki smo jo slišali v škofjeloškem kolektivu, da je zdaj ta obrat najsodobnejše opremljen lesno industrijski obrat med vsemi jugoslovanskimi gradbenimi kolektivi. Lahko pa tudi trdimo, da je v slovenski lesni industriji, ki je precej razvita panoga, le malo žag, ki bi se lahko postavile s tako modernimi stroji.

Uvodoma smo omenili, da so se v škofjeloškem kolektivu v zadnjih letih večkrat odrekli dobičkom. To je seveda popolna resnica, kajti za nove stroje so škofjeloški delavci plačali okrog 80 milijonov starih dinarjev. Ta sredstva so dobili iz lastnih sredstev, od amortizacije in seveda so tudi močno »postrgali« svoje sklade. Samo lastnih sredstev so imeli toliko, da bi lahko delili kar 22 plač.

Tako se škofjeloški 180-članski kolektiv lahko zdaj z zaupanjem ozira v prihodnost, saj bo s svojimi proizvodi lahko nedvomno konkurenčen na trgu, kajti moderna proizvodnja bo tej delovni enoti omogočila številne prihranke in s tem tudi vzdrževanje cen na sedanji ravni, hkrati pa tudi dodatno akumulacijo za nove investicije, za nadaljnji razvoj in tudi za boljše osebne dohodke zaposlenih.

Franc Trobec pri moderni tračni žagi

Notranjost tesarske delavnice v Škofji Loki

Ko bo v obratu urejen notranji transport, bo tako ročno delo odpadlo

ŠKOFJELOŠKE PERSPEKTIVE:

Notranji transport, samski dom, skladišče mizarskih izdelkov . . .

Škofjeloškemu lesnemu obratu, ki je konec julija že montiral v žagarskem obratu prve moderne stroje, se nedvomno obeta svetlejša perspektiva, saj bodo prav v tem obratu pri razrezu hlodovine in lesa lahko močno racionalizirali celotno proizvodnjo.

Kolektiv, ki ima 180 zaposlenih, je lani ustvaril blizu 1,2 milijarde starih din bruto dohodka. Letošnji plan (1,2 milijarde) upajo v kolektivu preseči in računajo, da bodo ustvarili približno 1,3 milijarde S din realizacije. Medtem ko so prej s stariji stroji v žagarskem obratu delali kar v treh izmenah, bodo zdaj z modernim avtomatiziranim polnojarmenikom in avtomatsko specialno tračno žago, zlasti za razrez konstrukcijskega lesa, delali le v dveh izmenah. Ko pa bodo v kolektivu še modernizirali notranji transport, bo vsaj v nekaterih obdobjih žaga lahko obratovala samo v eni izmeni.

Škofjeloški kolektiv si je tudi za prihodnje in naslednja leta zagotovil svojo perspektivo z izdelavo modernih montažnih opažev in sploh konzolnega lesa, ki ga tu izdelujejo ne samo za potrebe »Gradisa«, marveč tudi mnogih drugih gradbenih podjetij. V sorodnih gradbenih kolektivih so že ugotovili, da nima pomena, da bi se sami formirali lastne lesne obrate, če jim lahko naš škofjeloški obrat po solidnih cenah zagotovi tiste proizvode (zlasti opaže), ki jih nujno potrebujejo. Ze letos so redni naročniki montažnih opažev in drugih izdelkov gradbeni kolektivi Pionir, Tehnik — Škofja Loka, velenjski Vegrad, jeseniška Sava, Slovenija-cesta in Megrad iz Ljubljane, zadnje čase pa se za škofjeloške izdelke zanima tudi gradbeno podjetje »Nova Gorica«.

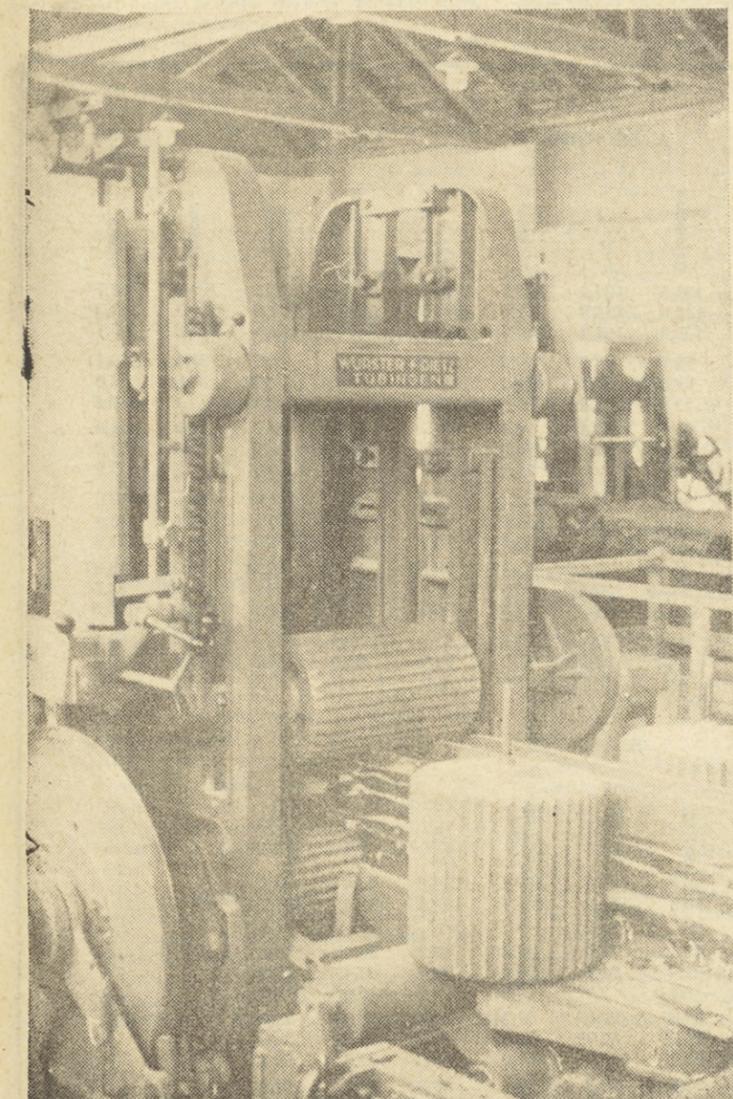
Seveda pa v Škofji Loki vedo, da bo treba v prihodnjih letih rešiti še nekaj problemov, da bo proizvodnja laže stekla. Ze letos in prihodnje leto

bo v prvi vrsti treba reševati problem notranjega transporta. Zato bodo kupili ustrezno velik viličar, vrh tega pa bodo vse poti znotraj podjetja asfaltirali. Sredstva za nakup viličarja (okrog 8 milijonov) in za asfaltiranje notranjih cest (5 milijonov) imajo v planu zagotovljena.

Drugo pereče vprašanje je samski dom. V podjetju je precej mladih ljudi, ki nimajo ustreznih bivališč. Zato bi radi čim prej usposobili samski dom z 80 ležišči in več predavalnicami, saj bi lahko ta stavba služila v prihodnosti tudi centru za izobraževanje, kjer bi se odslej sploh izobraževali vsi mladi tesarji, ki bodo še prihajali v podjetje. Načrte za samski dom že pripravljajo naši projektanti.

Čimprej bodo morali v škofjeloškem obratu urediti tudi odpremno skladišče, kajti zdaj leže mizarski izdelki po vseh mogočih kotih, pod stariimi barakami in celo na prostem. Seveda to nikakor ni koristno za mizarske izdelke. Vrh tega bi v odpremno skladišče uredili tudi pleskarstvo, tako da bi bili mizarski izdelki, potem ko jih opleskajo, lepo shranjeni in zaščiteni pred vremenskimi vplivi, prahom in drugimi poškodbami.

In slednjic v Škofji Loki mislijo na nujno potrebno upravno stavbo, kajti sedanja, ki je stara polnih 20 let — baraka — res ni več primerna za kolektiv, ki že nekaj let ustvarja več kot milijardo starih dinarjev dohodka. V škofjeloški obrat večkrat prihajajo stranke, tu in tam pridejo tudi tujci. Baraka, v kateri je uprava, je še vedno baraka, pa naj je še tako lepo opremljena. V Škofji Loki žele, da bi imeli podobno stavbo, kot jo ima OGP, le da bi bila spodaj še podkletena, saj bi v kleti uredili tudi transformatorsko postajo. Tako kot za samski dom so tudi za bodočo stavbo uprave že naročili načrte pri našem projektivnem biroju.

Nov sodoben polnojarmenik znamke Wurster Dietz bo na leto razrezal 21.000 m³ hlodovine

PRAVNI NASVETI

DELAVEC, KI IMA PRAVICO NA REDNI LETNI DOPUST IN SVOJEGA DOPUSTA V KOLEDARSKEM LETU NI IZKORISTIL ZARADI BOLEZNI, NIMA PRAVICE PRENESTI NEIZKORIŠČENEGA DOPUSTA NA NASLEDNJE LETO.

Po načelih 63. člena, 3. odst. temeljnega zakona o delovnih razmerjih ima delavec pravico, da izkoristi redni letni dopust v vsakem koledarskem letu. S tem je jasno povedano, da se mora redni letni dopust izkoristiti v tekočem koledarskem letu. Izjemo od tega določila je napravil temeljni zakon o delovnih razmerjih v 6. odst. 63. člena, kjer je določeno, da se sme prenesti letni dopust iz tekočega v naslednje koledarsko leto za člane posadke morskimi in rečnih trgovskih ladij in za delavce, ki delajo v tujini.

Ce je delavec zbolel med letnim dopustom, se mu čas bolezni ne všteva v letni dopust. To pomeni, da ima delavec pravico kasneje v teku leta izkoristiti preostale dneve dopusta. Če pa traja bolezenski izostanek do konca koledarskega leta, ne more neizrabljenega dopusta izkoristiti v naslednjem letu po ozdravljenju, z drugimi besedami izgubi pravico na neizrabljen dopust iz preteklega leta in mu delovna organizacija tudi ni dolžna izplačati nadomestila za neizrabljen letni dopust.

Kadar nastopi delavec pred koncem koledarskega leta svoj dopust, sme dopust nadaljevati tudi v naslednjem letu. Pogoj pa je, da ga koristi brez presledka. Če bi med takim dopustom delavec zbolel, torej bi dopust prekinil, nima pravice v naslednjem letu po ozdravljenju nadaljevati dopusta iz prejšnjega leta.

PO VRNITVI IZ JLA NADALJUJE DELAVEC Z DELOM IN PRIDOBIL PRAVICO DO LETNEGA DOPUSTA.

V 63. členu temeljnega zakona o delovnih razmerjih je predpisano, da ima delavec med letom pravico do letnega dopusta. To pravico pridobi po enajstih mesecih neprekinjenega dela in ima pravico izrabiti letni dopust pri isti delovni organizaciji v vsakem koledarskem letu. Iz te določbe izhaja dvojje: prvič, da ima delavec v vsakem koledarskem letu pravico do dopusta, drugič pa, da pridobi pravico šele po 11 mesecih neprekinjene delovne dobe.

Z odhodom na odslužitev ali doslužitev vojaškega roka delavcu ne preneha delo v delovni organizaciji, temveč ostane še nadalje član delovne skupnosti in ima pravico, da se neposredno (po našem pravilniku v 5 dneh) po odslužitvi vojaškega roka ponovno vrne v isto delovno organizacijo. V času njegove odsotnosti z dela mirujejo vse pravice in obveznosti, ki izvirajo iz dela pri delovni organizaciji. Po vrnitvi iz JLA nadaljuje delavec delo (glede pravice letnega dopusta) in se ne šteje, da je nastopila prekinitve. Potemtakem ima pravico do rednega letnega dopusta v koledarskem letu takoj po povratku, če je seveda že pred odhodom v JLA pridobil pravico do dopusta, tj. da je imel 11 mesečno neprekinjeno zaposlitev.

PRIPOROČILO ZDRAVNIKA, NAJ SE RAZPOREDIL DELAVCA NA »LAŽJE« DELOVNO MESTO, OBVEZUJE DELOVNO ORGANIZACIJO SAMO DELNO.

Po tolmačenju zveznega sveta za delo z dne 10. 6. 1968, ugotovitev zdravnika, po kateri bi bilo treba delavca razporediti na »lažje delovno mesto«, ni obvezna za delovno organizacijo, razen če ne gre začasno razporeditev zaradi hitrejši ozdravitve po določenih 50. členu temeljnega zakona o zdravstvenem zavarovanju. V takem primeru je potrebna intervencija občinskega upravnega organa.

Kadar gre za primer iz 31. člena temeljnega zakona o invalidskem zavarovanju, tj. če je podana neposredna nevarnost za invalidnost, da delovni pogoji na posameznem delovnem mestu, ne glede na higienske in tehnične varstvene ukrepe, ki se uporabljajo pri delu, v tolikšni meri vplivajo na zdravstveno stanje in delovno zmoglost zavarovanca, da mora nujno spremeniti delovno mesto, ker bi sicer postal invalid — se tretira takega delavca kot delovnega invalida in pridobi pravice po prej omenjenem zakonu (pravice do rehabilitacije 91. čl., pravice do začasnega nadomestila — 121. člen, pravica do zaposlitve na ustreznem delovnem mestu — 109. člen in pravica do nadomestila zaradi zmanjšane osebne dohodka na drugem delu).

Prvi pripravniki v našem podjetju

Ko smo na zadnji seji upravnega odbora centra za izobraževanje določali število pripravnikov, še ni bilo s samoupravnimi akti določeno, koliko pripravnikov naj sprejmejo v podjetje. Zato smo v skladu s kadrovske politiko podjetja določili potrebe in zaposlili na delovna mesta, ki so določena za pripravnike, 10 pripravnikov.

Sprejeli so tele: Miroslav Jordan, diplomirani gradbeni inženir, Marjan Sonc, Jože Geržina, Janke Akerman in Nevenka Mesesnel, gradbeni tehniki, Eva Keršič, Katica Kozar in Marija Grže, ekonomske tehniki ter Pavla Rejčlj, srednja administrativna šola.

Znano je, da strokovnega kadra ne moremo iskati šele takrat, ko nastane potreba, temveč je zato potrebno dolgoročno kadrovsko planiranje. V prejšnjih časih so morali diplomanti visokih in srednjih šol, zaradi pomanjkanja strokovnih kadrov takoj prevzeti konkretno odgovorne naloge, na svojih prvih delovnih mestih.

Moramo priznati, da so se nekateri diplomanti zelo uspešno uveljavili, drugi pa so morali za manjše delovne uspehe vložiti mnogo več truda, nekateri pa celo niso uspeli. Vsem pa se je poznalo, da ob vstopu na delo niso sli skozi vse faze dela, da so premalo poznali celotno organizacijo podjetja, sektorje dela itd. V glavnem so ti delali na delovnih mestih, ki so povezani z drugimi delovnimi področji, zato so imeli veliko težav, ker niso dovolj poznali proizvodnega procesa, poslovanja podjetja in svojega mesta v njem.

Dogajalo se je, da so od njih že takoj po vstopu zahtevali v celoti samostojno opravljanje dela na delovnem mestu. Zato kljub dobremu teoretičnemu strokovnemu znanju niso vedno že takoj v začetku uspešno rešili vseh konkretnih delovnih nalog. Njihove napake so nekateri uporabljali tudi za dokazovanje, da podjetje kadri s srednje, višje in visoko šolo niso potrebni, češ da od njih ni koristi, ampak kvečjemu škoda.

Normalno je, da ob radikalnejšem spreminjanju strukture in ob uvajanju višje in visoke izobrazbe delavcev nastanejo določene težave v podjetju, vendar se je pokazalo, da je potrebno mladim diplomantom zagotoviti, da na organiziran način v potrebni meri pred pričetkom samostojnega dela na delovnem mestu bolje spoznajo poslovanje celotnega podjetja in delo v delovni enoti in da se jih uvede na njihova prva delovna mesta tako, da lahko res pokažejo svoje osebne in strokovne kvalitete in pomanjkljivosti, da imajo možnost napake ob strokovnem vodstvu odpravljati in da je njihov uspeh odvisen le od njihovega lastnega dela, ne pa predvsem od vrste čimteljev, na katere sami ne morejo vplivati. Očitna je postala tudi potreba, da podjetje v določenem času in na določen način spozna sposobnosti in nagibne sredstvih in visoko strokovnih delavcev in da jih poskuša glede na to razporediti na ustrezno delovno mesto.

Prilagoditi mora spoznanje tudi Borut Snuderl na simpoziju strokovnih in vodstvenih delavcev na Bledu aprila 1968, kjer je med drugim dejal: »Vključitev delavcev z višjo in visoko izobrazbo je zelo pomembna, ker širše delovno okolje, ki ne obsega le ene delovne enote,

te, pozorneje in bolj kritično spremlja njihovo delo, kot delo drugih delavcev. Zato je pripravniška doba nujna, če hočemo, da bomo imeli v podjetju dobre strokovnjake.

Cilji in koristi podjetja so v tem, da je strokovnjak ustrezno usposobljen na racionalen način s tem:

- da se pripravnik ob strokovnem vodstvu mentorji vključi v delo podjetja in se zlasti v skupinsko delo;
- da pripravnik spozna cilje podjetja in svoje mesto v njihovem uresničevanju;
- da spozna pripravnikove strokovne in osebne sposobnosti ter da na organiziran način odpravlja njegove pomanjkljivosti, da se pripravnik pred pričetkom samostojnega dela na delovnem mestu usposobi za uspešno samoupravljanje;
- da prilagodi zahtevam skupinskega dela podjetja ter nauči v praksi uporabljati teoretična strokovna znanja, ki jih je dobil v šoli.

V pripravniški dobi mora spoznati tudi celotno zakonodajo podjetja, strokovno literaturo s svojega delovnega področja ter spoznati druge možnosti za spremljanje razvoja in strokovnih dognanj na svojem delovnem področju. Pripravniška doba torej služi predvsem kot priprava za samostojno delo na določenem delovnem mestu.

Sistem uvajanja, kontroliranja in potek samega dela v pripravniški dobi v podjetju sicer še ni popoln in ga bomo morali stalno dopoljevati, zato je vsako kritično mnenje in vsak predlog dobrodošel.

KAJ PRAVI K NAŠEMU PROGRAMU PRIPRAVNIK MIROSLAV JORDAN, DIPLOMIRANI GRADBENI INŽENIR?

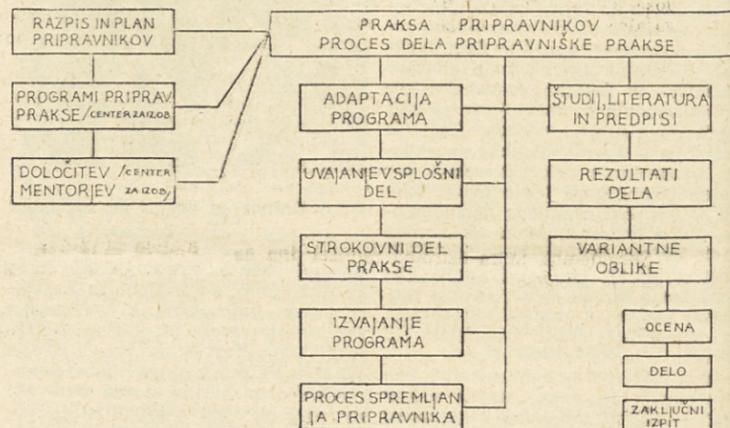
»Ne morem trditi, da pripravniška doba ni potrebna, toda za nas, ki smo že opravljali prakso med študijem, bi lahko bila krajša. Glede programa pripravniške dobe v podjetju smatram, da je v redu, ker zajema vse delo, ki je potrebno in ki ga mora pripravnik poznati. Osebnost mi ugaja metoda, da mora vsak praktikanec iti skozi vse faze dela, sektorje in oddelke podjetja, ki se tičejo njegovega delovnega mesta.

Sedaj delam v pripravi dela in se počutim zelo dobro. Delo je zanimivo, s so delavci dobro sodelujem. Pri mojem delu mi največ pomagajo inž. Srčelj, inž. Hren in inž. Pogačnik.

Zal bom moral zaradi odhoda v vojsko pripravniško dobo začasno prekiniti. Upam pa, da bom po odslužitvi vojaškega roka tudi pri drugih naletih na takšno sodelovanje in pomoč, kot jo imam danes.

Dopisuj v svoje glasilo!

HEMA ZA USPOSABLJANJE PRIPRAVNIKOV

B. Uspeh gradbenih PE

Uspeh gradbenih PE je v primerjavi s planom boljši kot uspeh obratov, saj so presegle mesečni kumulativni plan z 22,5% skupne proizvodnje in 18,0% planirane čiste proizvodnje. Vse gradbene PE so presegle plan skupne in čiste proizvodnje, medtem ko PE Ravne ni presegla plana obrtniških del za 2,3% letnega načrta v obravnavanem obdobju. Razlika izvršitve plana skupne proizvodnje je med posameznimi PE velika, saj je najnižji presežek 2,7% (PE Maribor) in najvišji 63,1% (PE Jesenice). Podoben pojav opazamo tudi pri doseganju plana čiste proizvodnje.

C. Uspeh obratov

Obrati kot celota (brez biroja za projektiranje) niso dosegli planirane proizvodnje in so za 1,1 odstotka pod letnim planom za obdobje prvih 7 mesecev. Razlika med posameznimi PE ni velika, saj znaša najvišji presežek 7,7 odstotka mesečnega kumulativnega plana, medtem ko dve PE nista dosegli plana (KO Ljubljana 89,3 odstotka).

Produktivnost in efektivne ure. Produktivnost je presežena za 11,2 odstotka, saj so samo tri PE pod planom. Najvišji presežek izkazuje PE Jesenice, najnižji pa SPO, KO Ljubljana in biro za projektiranje. Negativen podatek pri efektivnih urah izkazuje več PE, vendar zaradi večjega preseganja plana čiste proizvodnje ne vplivajo povsod negativno na produktivnost.

A. GRADBIŠČA

Pokazovalci	Craciljska	Gradbišča	Celje	Jesenice	Koper	Ljubljana	Ljublj. okolica	Maribor	Ravne
Realizacija plana	115,3	122,5	127,0	163,1	129,6	132,4	106,3	102,7	107,1
čista proizvodnja	114,5	118,0	124,3	152,5	135,5	123,8	103,6	102,1	111,2
jan.-julij 1968	125,7	135,8	161,7	178,7	116,9	150,0	116,1	105,8	95,1
Letni plan	53,0	52,7	43,7	57,8	52,8	48,0	58,7	56,0	50,7
a) skupna realizacija v %	61,1	64,5	55,5	94,4	68,4	63,5	62,4	57,5	54,3
+ ali -	+ 8,1	+ 11,8	+ 11,8	+ 36,6	+ 15,6	+ 15,5	+ 3,7	+ 1,5	+ 3,6
b) čista realizacija v %	52,0	51,1	43,6	50,4	49,2	46,6	57,2	56,0	51,8
proizvodnja	60,4	60,3	54,2	76,8	66,7	57,8	59,2	57,2	57,7
+ ali -	+ 84,0	+ 9,2	+ 10,6	+ 26,4	+ 17,5	+ 11,2	+ 2,0	+ 1,2	+ 5,9
c) obrtniška del	58,0	58,0	45,4	743,4	62,5	51,0	65,0	56,0	47,5
realizacija v %	78,6	78,9	73,5	130,8	73,1	76,5	75,5	59,3	45,2
+ ali -	+ 20,6	+ 20,9	+ 28,1	+ 57,4	+ 10,6	+ 25,5	+ 10,5	+ 3,3	- 2,3
Produktivnost	23,89	20,89	17,76	16,45	28,52	18,42	24,42	23,28	18,67
jan.-julij 1968	26,56	24,19	22,14	22,08	35,13	22,80	24,49	24,28	22,50
%	111,2	116,2	124,7	134,2	123,2	123,8	100,3	104,3	120,5
Efektivne ure	53,8	53,9	51,1	56,1	49,0	58,4	50,4	56,0	50,5
jan.-julij 1968	53,6	51,8	51,0	63,7	53,9	58,5	52,0	54,9	46,6
+ ali -	- 0,2	+ 0,9	- 0,1	+ 7,6	+ 4,9	+ 0,1	+ 1,6	- 1,1	- 3,9

B. OBRATI

Pokazovalci	Obrati skupaj	KO Lj.	KO Maribor	LTO Sk. Loka	OGP	SPO	Biro za projekt.
Realizacija plana	98,0	89,3	104,9	107,7	104,6	89,4	107,2
čista proizvodnja	98,0	98,3	104,9	107,7	104,6	89,4	104,7
jan.-julij 1968	—	—	—	—	—	—	121,1
Letni plan	53,7	57,1	56,0	54,8	48,2	53,0	53,4
skupna realizacija v %	52,6	51,0	58,7	59,0	50,4	47,4	57,2
+ ali -	- 1,1	- 6,1	+ 2,7	+ 4,2	+ 2,2	- 5,6	+ 3,8
Produktivnost	32,61	38,07	29,02	32,24	28,73	34,21	25,00
jan.-julij 1968	33,98	35,87	32,79	36,08	33,49	31,73	24,83
%	104,2	94,2	113,0	111,9	116,6	92,8	99,3
Efektivne ure	53,5	51,5	55,5	55,4	53,3	53,0	52,2
jan.-julij 1968	50,4	48,8	51,0	53,4	47,9	51,1	55,0
+ ali -	- 3,1	- 2,7	- 4,5	- 2,0	- 5,4	- 1,9	+ 2,8

Planski barometer za julij 1968

A. Uspeh podjetja

Plan podjetja je v prvih 7 mesecih presežen s 15,3%, kar je nekoliko slabše kot v istem obdobju lani, ker PE obratov ne presegajo plana. Čista proizvodnja je presežena s 14,5% (lani v istem obdobju 15,5%), medtem ko znaša presežek plana obrtniških del 35,7%, kar je nekoliko boljše kot lani. Letni plan je v celoti dosežen s 61,1%, kar je za 8,1% več, kot je bilo predvideno s planom. Čista proizvodnja pa je dosegla 60,4% letnega načrta.

Uvajanje ISO navojev v industrijo

Zveza strojnih inženirjev in tehnikov SR Slovenije je priredila enodnevni seminar o uvajanju novih ISO navojev v industrijo. Namen seminarja je bil seznaniti proizvajalce, trgovino in potrošnike o obveznem prehodu na nov ISO profil navoja, o tolerancah, novih standardih in kontrolnih merilih.

Ta članek naj posreduje širšemu krogu delavcev podjetja le nekaj splošnejših točk referatov s poudarkom na spremembah, ki zadenejo našo delovno organizacijo kot potrošnika standardnih vijakov oz. matic in delno tudi izdelovalca vijaknih elementov v speciifičnih primerih.

Pred mednarodno organizacijo za standardizacijo ISO je bila takoj po ustanovitvi ostavljena nelahka naloga — izdelati predlog enotnega sistema navojev. Težave niso bile le v različnih vrstah tedaj uporabljenih navojev, pač pa predvsem v različnih merskih sistemih — metričnem in colskem. Nobena skupina držav uporabnic različnih merskih sistemov ni bila pripravljena odpovedati se svojemu sistemu navojev. ISO je zato v svojem predlogu pustila oba sistema: priznala unificirani colski navoj (ki je nastal pred drugo svetovno vojno po združitvi whitworthovega in ameriskega navoja) ter uvedla ISO metrični navoj; v evropskih deželah sta bili tedaj še vedno dve različni vrsti navojev — ISA (v Nemčiji in Švici) ter SI (v Franciji).

Na sliki 1 je prikazana primerjava med novim ISO in dosedanjim DIN profilom navoja. Če primerjamo profila navojev z oči potrošnika ali konstrukterja splošneje strojegradnje, se novi ISO profil ne razlikuje od dosedanjega. Bistvena pa je razlika za proizvajalce vijaknega blaga, raznega orodja in kontrolnikov ter za konstruktorje visoko obremenjenih vijaknih zvez.

Glavna sprememba pri ISO navoju je torej močnejše jedro vijaka oziroma večji radius dna navoja vijaka in pa večji premer jedra matice, medtem ko so nazivni primeri ostali enaki prejšnjim razen pri navojih pod M 3. Tu so stari DIN nazivni premeri od M 1,7 do M 3 zamenjani z novimi vrstami M 1,6; M 1,8; M 2; M 2,2; M 2,5; M 3.

Sprememba jedra oziroma radiusa dna navoja je predvsem pri vijakih manjših nazivnih premerov povečala statično trdnost vijaka, medtem ko pri vijakih večjih premerov ta sprememba ni bistvena. Pač pa je prav

zaradi večjega radiusa dna navoja bistveno zmanjšan zarezni učinek in s tem povečana dinamična trdnost novega vijaknega spoja. To pa je najvažnejša prednost novega profila pri visoko obremenjenih vijaknih zvezah.

Sprememba oblike profila pa ni vplivala le na boljše trdnostne lastnosti vijaknih spojev in seveda zaradi enotnosti tudi na lažjo izmenljivost, ampak tudi na samo proizvodnjo vijaknega blaga in na daljšo življenjsko dobo reznega orodja. Ob večjem radiusu dna navoja se analogno poveča tudi radius vrha profila navojnih čeljusti, ureznic, plošč za valjanje navojev itd. Orodja so torej trdnostno močnejša, obraba zmanjšana, proizvodnja pa je lahko cenejša. Enako se tudi pri navojnih svedrilih za vrezovanje notranjega navoja, to je za vrezovanje navoja matic, podaljša življenjska doba. Kot smo že omenili, je premer izvrtine matice pred vrezovanjem navoja večji v primeri s prejšnjim DIN profilom in je zato tudi manjša globina vrezovanja — manjša obraba svetrov. Obenem s prihrankom pri orodjih pa imamo tudi prihranek pri porabi energije za vrezovanje oziroma valjanje navojnega profila. Jasno je namreč, da je pri zmanjšanem profilu potrebno manj dela pri oblikovanju.

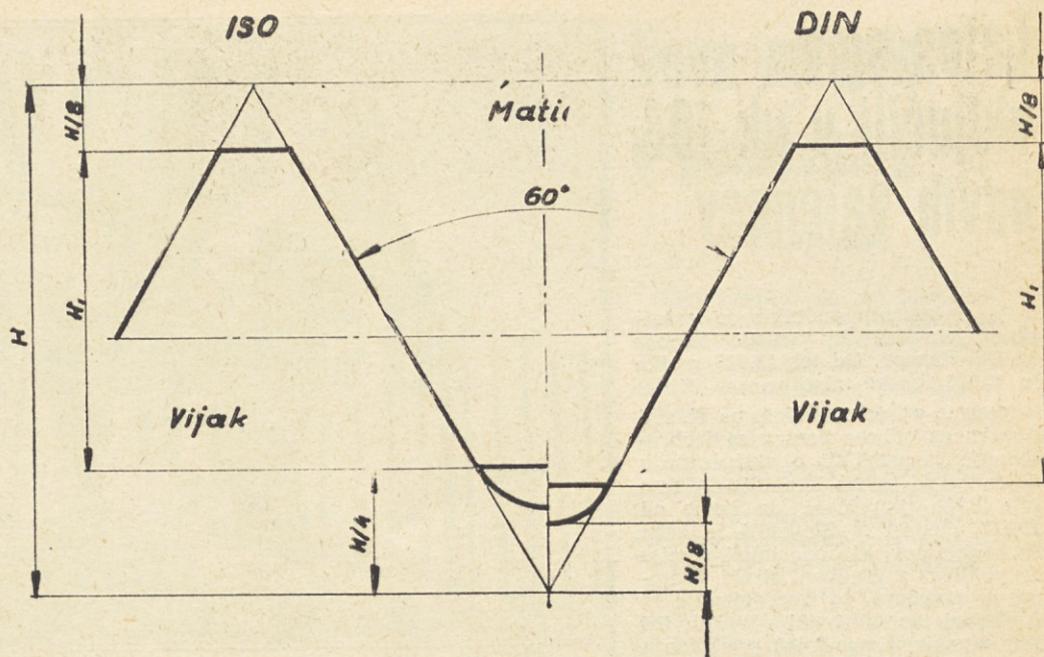
Novi ISO profil so prve sprejele dežele s colskim metriskim sistemom, kasneje pa tudi tehnični komite ISO. Prav tako so colske dežele kot prve tudi dejansko uvedle novi profil v svojo industrijo, medtem ko je naša dežela med zadnjimi, ki uvaja novi sistem. Druge evropske dežele so namreč že pred leti prešle na nov sistem — ZSSR, ČSSR, Poljska, Romunija, Madžarska in Kitajska so sprejele sklep o prehodu na zasedanju v Bukarešti leta 1958, realizirale pa do leta 1961, NDR ga je uvedla 1964, ZRN pa 1966.

V času mednarodne delitve dela in vedno večje trgovinske izmenjave, ko tuji partnerji že zahtevajo pri vseh proizvajalcih nov ISO profil, smo res ujeli zadnji vlak.

Pri sprejemanju novega ISO profila navoja je bilo seveda potrebno pripraviti tudi enoten tolerančni sistem. Ob samem uvajanju je bilo posameznim deželam prepuščeno, da same izdelajo začasni tolerančni sistem. V letu 1961 pa je ISO dostavila vsem deželam tudi že svoj predlog, ki je bil leta 1964 sprejet kot enoten in dokončni. Jugoslovanski zavod za standardizacijo pa je medtem pohitel in izdal svoj precej obširnejši sistem toleranc, zamenjal pa ga je šele lansko leto z ISO sistemom toleranc.

Toleranca vijaka je po novem JUS določena z veličino tolerance v sedmih stopnjah, označenih s številkami od 3 do 9 in položajem tolerance v petih poljih — e, g, h, m in p. Za navoj matice pa so določene štiri veličine — 5, 6, 7, 8 in dvojje polj G ter H. Na sliki 2 so prikazane lege polj. Večja številka veličine tolerance pomeni bolj grobo izdelavo navoja. Za običajne namene predlaga ISO srednjo kakovostno prilogo — 6 H/6 g. Ta oznaka pa naj se pri kotiranju navoja opušča. Za vse druge vrste prilogov pa moramo toleranco vpisati poleg oznake navoja kot npr. M 8-6 h ali za matico M 12-8 G.

Prehod na nov sistem je JUS predvidel v dveh etapah ob eni vmesni etapi. V prvi etapi — od 1. 7. 1967 do 30. 6. 1968 moramo na maticah povsem uvesti nov sistem ISO na-

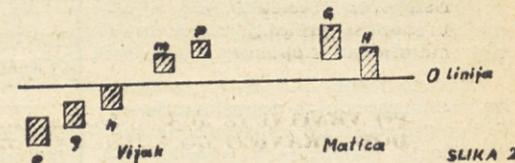
vojev in toleranc, medtem ko pri vijakih uvajamo le spremenjene vrste nazivnih primerov in pa ISO tolerance. V vmesni etapi, to je 31. 12. 1968, naj se potrošijo vse stare matice. V drugi etapi, ki mora biti končana do 31. 12. 1969, moramo postopoma uvajati proizvodnjo vijakov z novim ISO profilom navoja. Tako naj bi tudi v SFRJ do leta 1970 povsem prešli na nov sistem navojev in toleranc. Označevanje navojev v dokumentaciji ostane nespremenjeno za srednjo kvaliteto tolerance — 6 H/6 g, spremeni pa se, kot že omenjeno, za vse posebne priloge.

Sprememba profila navoja pa zahteva seveda tudi spremembo reznega orodja, kontrolnih merilnikov in tehnologije izdelave. Rezilno orodje, kot so svedrili, povrtala, prebijači, delno tudi navojni svedrili, dalje navojne čeljusti in navojni rezkarji mora biti novo, medtem ko je ostalo orodje možno predelati, a točnost kontrolirati.

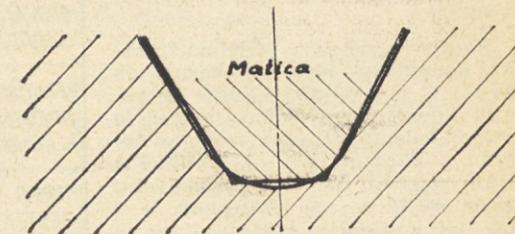
Merilno orodje se v večji meri tudi lahko predela, le navojne šablone in plošče s profili navojev moramo nabaviti nove. V tehnološki dokumentaciji pa je potrebno spremeniti izmere izvrtin za rezanje notranjega navoja in spremeniti premer stebel za valjanje navoja vijaka.

Vse orodje in vijakno blago, ki v prehodnem obdobju ustreza novemu ISO profilu, mora biti posebno označeno z oznako ISO tako na embalaži kot tudi na samem orodju oziroma kontrolnem merilu.

Ob koncu si oglejmo še primer parjenja vijaknih elementov starega DIN profila in novega ISO navojnega profila, saj v prehodnem obdobju ne bodo redki slučajji takih sklopov. Na sliki 3 je prikazan sklop matice z DIN profilom in vijaka z ISO profilom v mejnem primeru za M 12. Prekrivanje v dnu navoja je minimalno in za prakso nimá pomena.

SLIKA 2

Pri vijakni zvezi v srednji kvaliteti izdelave torej praktično sploh ne pride do prekrivanja, ker smo le redkokdaj na mejnih vrednostih. Seveda pa nastanejo problemi pri zahtevanih specialnih prilogih, v takih primerih pa moramo sklop predhodno proučiti.

V tem članku niso preneseni problemi uvajanja ISO navojev v finomehaniki, problemi galvanske prevleke navojev, kakor tudi ne kontrola navojnih merilnikov. To so poglavja važnejša za same proizvajalce vijaknega blaga ter kontrolno službo in ne toliko za delovno organizacijo kot potrošnika.

Sklepi organov samoupravljanja

DS podjetja

SKLEPI

XX. seja delavskega sveta podjetja, ki je bila 30. julija 1968 v Ljubljani

1. Sklepi prejšnje seje so bili izvršeni.
2. Poročilo overovatelja zapisnika se vzame na znanje.

3. Delavski svet podjetja je ponovno obravnaval vprašanje, ki zadeva razporeditev delovnega časa v podjetju in sklenil, da se v tej zadevi referendum ne razpiše, kakor je bilo to sprejeto na seji dne 27. junija 1968.

Osvoji se predlog sindikalnega odbora podjetja za spremembo 31. in 32. člena statuta, ki se nanaša na uvedbo nedeljenega delovnega časa s tedensko obveznostjo 44 in pol ure, razporejenih na 5 dni v tednu; v teku dneva je med delom 30 minut odmora, ki se všteva v skupen delovni čas.

V tem smislu daje delavski svet podjetja naslednjo spremembo statuta:

Spremeni se 31. člen, ki je bil sprejet dne 29. 2. 1968, da se glasi takole:

»Redni delovni čas znaša za vse delavce v podjetju 44 in pol ure, ki je razporejen na 5 dni v tednu, vsaka sobota pa je prosta. Začetek dela je vsak dan praviloma ob 6. uri in zaključek ob 15. uri, razen ob petkih, ko je zaključek dela ob 14,30.«

Spremeni se 32. člen statuta, ki je bil sprejet dne 29. 2. 1968, da se glasi takole:

»V teku dneva ima delavec pravico do 30-minutnega odmora, ki se všteva v skupen delovni čas. Organi upravljanja v enotah določijo odmor med delom tako, kakor to najbolje ustreza procesu proizvodnje in drugim pogojem, ne smejo pa ga določiti na začetku ali na koncu dela.«

Razprave o navedeni spremembi statuta naj bodo končane najkasneje do 15. avgusta 1968.

4. Na naslednjo sejo delavskega sveta se odloži obravnavati predloga o organizaciji železokrivnice, kateri predlog je bil predviden na dnevnem redu te seje, ker gradivo ni bilo

mogoče pravočasno pripraviti zaradi različnih stališč organov posameznih enot pri posameznih vprašanjih v zvezi z organizacijo železokrivnice.

Važnejši sklepi organov samoupravljanja poslovnih enot

■ Ravne na Koroškem — DS je sprejel sklep o povišanju stanarine.

■ GV Ljubljana — II. seja DS — Delavski svet je odobril sredstva za nakup stanovanj in gradnjo stanovanjskih hiš v skupnem znesku 320.000 N din, upoštevajoč pri tem prioritetni vrtni red prsilcev, določen po stanovanjski komisiji.

Predsednik DSP:
Janez Kuštrin

Razdelitev sredstev je naslednja:

1. Martin Koler	25.000
2. Peter Magdič	25.000
3. Franc Zelenko	20.000
4. Jože Mencinger	20.000
5. Mladen Novakovič	25.000
6. Martin Golnar	25.000
7. Mile Lacmanovič	25.000
8. Nikola Čavlovič	25.000
9. Marija Lisjak	25.000
10. Franjo Kuhar	25.000
11. Martin Plohl	25.000
12. Vujadin Miškovič	25.000
13. Franc Pehaň	30.000

■ LIO Skofja Loka — I. redna seja upravnega odbora — za predsednika upravnega odbora lesno industrijskega obrata je bil soglasno sprejet ing. Franc Cegnar.

V perspektivi je pristopiti k reorganizaciji znotraj lesno ind. obrata v tem smislu, da

č) Komisija za odlikovanja: namesto ing. Jurija Moharja je določen Jože Žabkar.

d) Komisija za strokovno ocenjevanje rešuje tudi prošnje oziroma pritožbe glede osebnega dohodka.

e) Za člana obveščevalne službe ekipe civilne zaščite je določena Adela Rebelj.

■ KO Ljubljana: II. seja delavskega sveta.

— Delovni čevlji pripadajo delavcem, ki delajo na delovnih mestih, kjer so možne poškodbe nog in je to določeno v pravilniku o osebnih zaščitnih sredstvih podjetja proti samoprispjevku 40 % vrednosti čevljev, ki se odtegne v enem obroku. Varilci ne plačajo samoprispjevka in dobe nov par čevljev po predložitvi neuporabnih čevljev.

— Mleko se deli samo tistim delavcem, ki delajo na zdravju škodljivih delovnih mestih poln delovni čas. Ta delovna mesta so: varilec, avtoklepar, izdelovalec akumulatorjev in pleskar.

— Razdeli se posojila za gradnjo stanovanjskih hiš naslednjim:

- Jožetu Karunu 10.000 N din;
- Alojzu Krznarju 10.000 N din;
- Zvonetu Tršku 10.000 N din;
- Vinku Cotiču 8.000 N din;
- Vinku Gričarju 8.000 N din;
- Silvi Kobal 8.000 N din;
- Francu Rodetu 8.000 N din;
- Valentinu Bogataju 5.000 N dn;
- Karlu Boršiču 5.000 N din;
- Stanetu Struklju 5.000 N din;
- Alojzu Zobcu 5.000 N din;
- Vinku Močniku 8.000 N din.

Posojilo, odobreno Alojzu Butini v letu 1957 v višini 20.000 N din, se dodeli Vinku Oselju za gradnjo stanovanjske hiše v združni gradnji na Brodu.

Sredstva v višini 5.000 N din se dodele tov. Antonu Bradaču, kolikor do prihodnje seje DS predloži izjavo lastnika sedanjega stanovanja, da dovoljuje vselitev Cirilu Krajniku.

Eno in pol sobno stanovanje se dodeli Jožetu Jarkoviču ali pa Alojzu Trstenjaku zaradi rešitve skupnega stanovanjskega problema s Filipičem.

Vzame se na znanje finančni načrt za stanovanjsko gradnjo v letu 1958.

■ Ravne na Koroškem. 19. redna seja DS.

— Delavski svet sprejme brez pripomb osnutek gospodarskega načrta za leto 1958.

— Sklene, da se zaradi splošnega negodovanja članov kolektiva opozori delavski svet podjetja na določila sedanjega nerealnega obračunavanja nadur.

— Upravni odbor predlaga delavskemu svetu PE potrditev zvišanja stanarine v samskih domovih Dobja vas, in sicer:

- soba s 4 ležišči 50.00 N din (na osebo);
- soba z 1—2 ležišči 80.00 N din (na osebo);
- stanarina za tuje goste ostane nespremenjena — 100.00 N din.

■ Gradbeno vodstvo Maribor. III. redna seja upravnega odbora.

— Upravni odbor predlaga DS poslovne enote, da sprejme sklep, s katerim naj se železokrivcem prizna letno 2 delovni obleki. To je treba uzakoniti tudi z internim pravilnikom podjetja.

— Nadalje se sklene, da se čimprej uredi tesarsko delavnico in usposobi za praktično delo tesarskih vajencev.

V bodoče je vse tesarske vajence koncentrirati v tesarski delavnici pod strokovnim vodstvom usposobljenega inštruktorja, ki naj bi imel nad njimi stalni nadzor v času praktičnega dela.

■ Uprava delavskih domov in naselja »Gradis« centrala Ljubljana. II. redna seja upravnega odbora.

— Upravni odbor je analiziral delo pralnice uprave domov in sklenil, da je že precej dotrajana ter da jo je potrebno modernizirati in obnoviti. Za sedaj naj se pralnica obdrži. Za delo v pralnici naj ena perica dela poln delovni čas, druga polovico delovnega časa s tem, da ostali čas dela kot snažilka.

— Odbor je razpravljal o članku, ki ga je pisal delavec Vuckovič v »Gradisovem vestniku« glede delitve osebnih dohodkov. Po zasljanju Maksa Mlakarja, katerega članek kritizira in drugih navzočih članov odbor sklep, da pisanje ni bilo v popolnem skladu s stvarnim stanjem ter smatra, da bi se nadaljnja razprava o tem prekinila.

— Glede stroškov menze GV v naselju Tomačevo, v kateri se hranijo tudi delavci enote Zalog, odbor smatra, da je tudi Zalog dolžan prispevati del stroškov ter naj se to vprašanje da v postopek centrali.

- za nakup stanovanj,
- za zgraditev samskega bloka v Kranju,
- za dolgoročna posojila graditeljem individualnih stanovanjskih hiš.

Sredstva za odobritev dolgoročnih posojil graditeljem individualnih stanovanjskih hiš se razdele:

	N din
Franco Valantu	10.000
Mari Kramar	5.000
Mehu Malkoču	5.000
Henriku Droleju	7.500
Janezu Copu	4.500
Andreji Narobe	2.500
Antonu in Justu Mekiš	2.500
Alojuz Plemiju	5.000
Alfonzu Kočarju	5.000

Sredstva prošilcev Alojza Plemlja, Alfonza Kočarja se začasno zadržé. Povabiti ju je pred komisijo, kjer morata zagotoviti, da bosta v bodoče bolj vestno izpolnjevala svoje naloge in opravljala delo.

Iz delovne organizacije se zaradi hujše kršitve delovne dotičnosti izključi sektorski skladišnik tov. Boris Krajcer. Za izvedbo pravičnega postopka pri glasovanju o izključitvi je bila imenovana komisija v sestavi: Koračin, Matjašič, Plemelj.

Na predlog strokovne komisije Kranj se odpove delovno razmerje 3 delavcem, ker ne ustrezajo zahtevam delovnega mesta in ker se kljub večkratnim opozorilom niso poboljšali.

■ **GV Celje** — II. redna seja delavskega sveta gradbenega vodstva Celje.

Omeji naj se nadurno delo. Za izvršitev sklepa je zadolženo vodstvo poslovne enote.

Vsem strojnikom, zaposlenim več kot 3 dni na gradbiščih PE, se ne plačuje znižanih dnevnih, temveč se jih na gradbišče premešči z odločbo. Sklep velja s 1. 8. 1968.

Do prihodnje seje naj tehnična služba pripravi analize obračuna za sektorja MOZIRJE in MERX.

Kadrovska služba PE naj pripravi pregled zaposlenega režijskega osebja poslovne enote in primerjave z ostalimi enotami podjetja.

Zagotovi naj se kontrola nabave opreme in ostalih režijskih stroškov. Nujne nabave in naročila naj se izvršijo samo na podlagi prehodnega zbiranja ponudb ali prehodnem dogovoru o višini stroškov.

Pri izvajanju del je potrebno poostriži kontrolo doseganja normativov. Delavce, kateri zaradi slabe strokovnosti, nediscipline ali slabe prizadevnosti pri delu ne dosegajo norm, naj se premesti na nižja delovna mesta ali predlaga za odpust.

Zaradi slabe perspektive prevzema del v območju poslovne enote v letu 1969 naj se v sodelovanju s komercialno službo podjetja skuša prevzeti dela zunaj republike.

Takoj naj se ukine nadurno delo 9 ur dnevno na vseh sektorjih.

Pri forsiranih delih naj se uvede izmensko delo.

V izjemnih primerih se lahko odobri delo ob prostih sobotah in nedeljah, vendar le za dela, katerih kasnitev bi lahko povzročila zastoj v rednem delovnem času.

Skliče se naj tehnični kader PE in seznanj z razpravo DS o nadurnem delu.

■ **Gradbene vodstvo Ljubljana:**

— V zvezi z razpravo, ki je potekala na zadnji seji upravnega odbora podjetja o ustanovitvi centralne železokrivnice, se sklene, da ostane železokrivnica v sklopu gradstva s tem, da se omogoči krivljenje armature tudi za ostale poslovne enote podjetja in eventualno tuje naročnike, kot je bilo to že dogovorjeno s tehnično službo centrale. Armatura bi se prodajala po cenah, kot so bile določene na centrali podjetja.

— Za delavce in uslužbence, ki so zaposleni na gradbišču skladiščne hale v Založu, se določi 20 % zvišanje terenskega dodatka, izvzemši NK in PK delavce, ki se jim ta dodatek zviša za 30 %. Delavcem in uslužbencem, ki so zaposleni na gradbišču v Kopru, se glede na podražitev hrane v LUKI zviša terenski dodatek za 10 S din na uro.

■ **Koper:** 18. seja delavskega sveta PE Koper. Dopolnijo se naslednje komisije DS enote:

a) Komisija za sprejem in odpust delavcev: namesto ing. Jurija Boharja je določen Alojz Lovšin.

b) Komisija za ugotavljanje in ukrepe zoper kršitve delovne dotičnosti: namesto ing. Jurija Moharja je določen Alojz Grgič, za namestnika pa Jože Andrejašič. Namesto Vjekota Ivančiča je določen Ljubo Suvajac.

c) Komisija za stanovanjske zadeve: namesto ing. Jurija Moharja je določen Anton Franderajh, namesto Ivana Feljana pa Dju-ro Hajdinjak.

se opusti dejavnost steklarstva, z istimi ljudmi v sedanjih prostorih pa je treba organizirati proizvodnjo embalaže, katero sedaj izvršuje tesarska delavnica.

Sprejet je sklep, da se izplača skupno z osebnimi dohodki za mesec julij del razpoložljivih sredstev za osebne dohodke v višini 5 milijonov S din. Kot osnova za razdelitev naj služijo le obračunani osebni dohodki po času in učinku. Delo v podaljšanem delovnem času pa le do 208 ozir. 216 ur mesečno.

GV Maribor - III. redna seja UO - Finančno poročilo za obdobje 6 mesecev, ki ga je podal šef komerciale tov. Janžekovič, se sprejme na znanje.

Iz finančnega poročila je razvidno, da smo sicer dosegli zastavljen plan proizvodnje, da se je pa zmanjšal čisti dohodek na račun večjega izplačila osebnega dohodka. V ostalem so bile vse postavke izvršene v okviru zastavljenega plana.

Upravni odbor ugotavlja, da bi lahko bili uspešni še večji, če bi se polagala večja skrb za skrbno gospodarjenje z materialnimi sredstvi in če bi bila povsod organizacija dela načrtno izvedena in pripravljena.

Naše notranje in zunanje okolje je lahko iskati samo na tem področju. Paziti je treba tudi na to, da se strošje prevelika sredstva za gradnjo naselij in ostalih funkcionalnih prostorov po gradbiščih, kajti pripravljajna dela na posameznih gradbiščih terjajo večkrat visoko finančno obremenitev.

Iz poročila je bilo razvidno, da je likvidnost našega podjetja dokaj kritična, saj nam dolgujejo dolžniki ca. 42 milijonov din, naši enoti pa dolgujejo 4 milijone 200 tisoč din.

Naša skrb mora biti, da to vprašanje čimprej rešimo.

Upravni odbor je nadalje sprejel sklep, da predlaga DS PE, da sčasoma nabavi kovinske omarice za delavce po obratih in gradbiščih.

Pri nabavi orodja in materiala je paziti na kvaliteto istega.

GV Maribor - 16. redno zasedanje OS - Na podlagi sklepa DS podjetja o nabavi zasétnih čevljev za vse delavce sklene DS, da se nabavijo zasétni čevlji za vse delavce in to z jekleno kapico in jekleno mrežo v podplatih.

Polovico stroškov nosi delavec sam, drugo polovico pa delovna organizacija.

Delavski svet je potrdil polletno finančno poročilo, iz katerega je bilo ugotoviti, da

smo kljub slabe pogojenim cenam na nekaterih gradbiščih dokaj uspešno poslovali.

Ker so se osebni dohodki v tem letu povečali, je bil ustvarjen manjši ostanek čistega dohodka, kot v prejšnjem letu, oziroma, kot smo planirali za leto 1968. Izvršitev plana za leto 1968 je taka:

	Plan 1968	Izvršeno v letu 1968
Realizacija	16,854.000	17,569.763
Obrtniška	2,585.000	2,641.259
Cesta proizvodnja	14,269.000	14,928.503
Vse ure	696.540	693.572
Efektivne ure	612.955	619.186
Izplačani OD	4,545.000	4,447.759
Delež dohodka	30 %	30,3
Delež dohodka čiste realizacije	35 %	36,3
Vrednost proizvodnje na efektivno uro	27,50	28,54
Vrednost proizvodnje na uro na čisto realizacije	23,28	24,12
Dohodek na uro	7,25	7,85
Osebnih dohodek na uro	6,52	6,42
Skladi na uro	0,73	1,43

Ker je bilo v vsem polletju precejšnje nihanje pri obračunih po posameznih gradbiščih, sklene DS, da se uvede strožja disciplina po vprašanju pravičnega, pravočasnega ne točnega obračunavanja, kajti le na ta način si bomo lahko vedno ustvarili jasno sliko našega gospodarjenja.

DS je nadalje sklenil, da je premesčati delovno silo le prek kadrovske službe v soglasju in sporazumu s tehnično službo.

Ta ukrep je potreben zato, ker se je ugotovilo, da pri preveliki samostojnosti sektorskih vodij in delovodij prihaja do tega, da si nekateri nabirajo samo dobre delavce.

GV Jesenice - II. redna seja delavskega sveta poslovne enote Jesenice.

Poročilo o angažiranosti, gospodarskem načrtu, problematiki po gradbiščih, sredstvih za stanovanjsko gradnjo, kadrovskih problemih, investicijah, finančnem stanju, lastnih investicijah, delavski svet vzame na znanje ter v zvezi s tem sprejme sklep:

- vrste delavcev je treba pregledati. Tiste, ki ne ustrezajo zahtevam delovnega mesta z nizko storilnostjo, je iz kolektiva odstraniti.

Sprejme se predlog stanovanjske komisije o razdelitvi sredstev, namenjenih za stanovanjsko gradnjo:

Fluktuacija delavcev še vedno pereč problem

Novo metode v poslovanju

(nadaljevanje)

(V prvem polletju je prišlo v podjetje 683, odšlo iz podjetja pa 620 delavcev)

Fluktuacija delovne sile se je v primerjavi letošnjega z lanskim polletjem zvišala za 2,9%, kar je malce presenetljivo zaradi ugotavljanja nezaposlenosti. Vendar nam ta podatek potrjuje dejstvo, da gradbenih poklicev še vedno primanjkuje in da se tudi nekvalificirani delavci težje ustalijo v gradbeništvu.

V letošnjem polletju je odšlo že 620 delavcev iz naše delovne organizacije. Zakaj so odšli, pa smo poskušali razčleniti.

Po volji organizacije je odšlo kar precej delavcev. Zelo je naraslo število delavcev, s katerimi je bilo prekinjeno delovno razmerje v poskusni dobi.

Drugi vzroki odhoda so še:

	I. polletje 1968	I. polletje 1967
JLA	65	34
upokojitev — smrt	32	31
drugo	3	—
	100	65

Nekaj več delavcev je v letošnjem polletju odšlo na odslužitev kadrovskega roka, ki se bo do v večini vrnilo v podjetje.

Po grupah strokovnosti oziroma po kvalifikacijah so bili odhodi delavcev naslednji:

	I. polletje 1968	I. polletje 1967
nekvalificirani	259	250
polkvalificirani	115	71
kvalificirani	215	163
visoko kvalificirani	17	19
nižje strokovni delavci	2	5
srednje strokovni delavci	7	5
višje strokovni delavci	2	1
visoko strokovni delavci	3	2
	620	492

Odhodi kvalificiranih delavcev še vedno narasčajo — 1968/35%, 1967/33%, 1966/29%. Znižujejo pa se odhodi nekvalificiranih delavcev — 1968/41%, 1967/47%.

Po letih starosti pa so odšli naslednji delavci:

	I. polletje 1968	I. polletje 1967
do 25 let	262	229
od 25 do 35 let	259	173
od 35 do 45 let	60	50
od 45 do 55 let	10	19
nad 55 let	29	21
	620	492

V primerjavi z lanskim polletjem je v letošnjem polletju odšlo relativno nekaj manj delavcev (4%) v starostni skupini do 25 let in nekaj več delavcev (7%) v starostni skupini od 25 do 35 let, čeprav so absolutne številke v obeh primerih višje. Omenimo naj še, da je kar 220 od skupnih 250 delavcev v starostni skupini od 25 do 35 let odšlo po lastni volji.

Po narodnosti so odšli iz podjetja naslednji delavci:

	I. polletje 1968	I. polletje 1967
Slovenci	175	131
Hrvati	154	153
Srbi	142	96
neopredeljeni	140	89
Albanci	5	18
drugi	4	5

Slovencev je odšlo več, kot smo jih v tem času sprejeli (111) in tudi več, kot v lanskem I. polletju.

V I. polletju 1968 smo sprejeli 683 delavcev oziroma 63 delavcev več, kot jih je odšlo.

	I. polletje 1968	I. polletje 1967
zaradi povečanja obsega del	280	287
zaradi nadomeščanja odšlih delavcev	314	219
vrnitev iz JLA	43	34
vrnitev iz šole	16	35
vrnitev iz Avstrije	30	—
	683	575

Prej navedena prva dva razloga za sprejem delavcev se verjetno prepletata in ni vedno jasno, ali gre za sprejem, za povečan obseg del, ali pa za nadomeščanje, kar pa verjetno ni niti bistveno.

Primerjava kvalifikacijske strukture med delavci, ki so v letošnjem polletju odšli in prišli, je naslednja:

	Prišli v I/1968	Odšli v I/1968	Razlika v + ali -
nekvalificirani	346	259	+ 87
polkvalificirani	179	115	+ 64
kvalificirani	131	215	- 84
visoko kvalificirani	7	17	- 10
nižje strok. delavci	6	2	+ 4
srednje strok. delavci	8	7	+ 1
višje strok. delavci	1	2	- 1
visoko strok. delavci	5	3	+ 2
	683	620	63

Mnogo več nekvalificiranih in polkvalificiranih (87 + 64 + 151) je prišlo v podjetje, kot jih je odšlo iz podjetja v prvem polletju.

Odšlo pa je kar 84 kvalificiranih delavcev več, kot jih je prišlo. Tudi več visoko kvalificiranih (10) je odšlo, kot jih je prišlo. Vse to kaže na slabšanje kvalifikacijske strukture v podjetju.

Po starostnih skupinah je bilo gibanje delavcev v I. polletju naslednje:

	Prišli v I/1968	Odšli v I/1968	Razlika v + ali -
do 25 let	463	262	+ 201
od 25 do 35 let	185	259	- 74
od 35 do 45 let	33	60	- 27
od 45 do 55 let	1	10	- 9
nad 55 let	1	29	- 28
	683	620	+ 63

Skoraj 68% vseh delavcev, ki smo jih letos sprejeli na delo, je bilo starih nad 25 let, medtem ko je tako mladih delavcev odšlo 42%.

Po narodnosti smo sprejeli naslednje delavce:

	I. polletje 1968	I. polletje 1967
Slovenci	111	139
Hrvati	169	178
Srbi	151	122
neopredeljeni	233	113
Albanci	13	22
drugi	6	1
	683	575

Mila Capuder

1. Po volji delavca:

	I. polletje 1968	I. polletje 1967
osebni dohodki	232	68
prekinitev v poskusni dobi	46	42
samovoljna prekinitev	47	150
druž. razmere in stanov.	45	27
slabi pogoji dela	30	40
delo v inozemstvu	19	18
neznan vzrok	7	44
slabi odnosi	2	9
po sporazumu	—	—
	428	398

Odhodi delavcev zaradi osebnih dohodkov so v letošnjem prvem polletju navidezno silno narasli v primerjavi s prejšnjimi polletji. Navidezno pravimo zato, ker so se običajno zvišale samovoljne prekinitve dela in neznan vzrok, kjer je bil dejansko razlog zapustitve delovne organizacije verjetno tudi osebni dohodek. Kljub temu pa nas tako visoka številka preseneča, saj predstavljajo osebni dohodki razlog 54% delavcev, ki so v letošnjem polletju odšli iz delovne organizacije po lastni volji. Zanimivo je tudi to, da je od 232 delavcev, toliko jih je odšlo zaradi osebnega dohodka, 81 nekvalificiranih, 49 polkvalificiranih in 92 kvalificiranih delavcev, razlika odpade še na druge kvalifikacije. Torej največ NK in KV delavcev. Več kot polovica (118) teh delavcev je bilo starih od 25 do 32 let, 92 delavcev je bilo starih do 25 let itd. Po narodnosti so bili: 55 Slovencev, 56 Hrvatov, 60 Srbov, 57 neopredeljenih itd.

Drugi vzroki odhoda po volji delavcev so ostali približno enaki, kot v prejšnjih dveh polletjih. Malo višje je število delavcev, ki so odšli zaradi družinskih razmer in stanovanja. Med njimi je največ nekvalificiranih (21) in v starostni skupini od 25—35 let (26), po narodnosti pa Hrvatov in Srbov (13 + 15 + 28).

Po volji delovne organizacije:

	I. polletje 1968	I. polletje 1967
prekinitev v poskusnem roku	53	5
po preteku časa, za katerega je bil sprejet	16	10
kršitev delovne dolžnosti	16	10
nedoseganje poprečnega učinka dela	6	—
ukinitve delovnega mesta	4	7
trajnejše zmanjšanje obsega dela	1	—
	92	29

NADALJEVANJE S PRVE STRANI * NADALJEVANJE S PRVE STRANI * NADALJEVANJE S PR

Korektno poslovno sodelovanje

Nadalje si prizadevamo zagotoviti kontinuiteto del našemu sektorju nizkih gradenj, ki bi ga morali glede na predstoječo gradnjo avtoceste Št. Ilj—Nova Gorica, stalno krepiiti. S tem v zvezi z naše strani vsekakor pozdravljamo predvideno poslovno sodelovanje našega podjetja z drugimi podjetji nizkih gradenj v Sloveniji.

Vprašanje: Kakšni so doseženi rezultati poslovanja v prvem polletju? Kje so največji uspehi in kje pomankljivosti, oziroma, kaj bi bilo potrebno še izboljšati?

Odgovor: Zahvaljujoč naši angažiranosti v zimskem obdobju v Kopru, Plominu in Opatiji, kjer smo v tem času lahko forsirano izvajali gradbeno dela, je naša polletna realizacija močno presegla planska predvidevanja za to obdobje, kar se odraža tudi pri finančnem uspehu. Res je sicer, da so ta dela imela za posledico višanje režijskih stroškov na naši poslovni enoti, kar pa je do neke mere razumljivo z ozirom na oddaljenost teh gradbišč, saj ta zahteva višje terenske dodatke in večja izplačila terenskih dodatkov glede na delo v podaljšanem delovnem času, razne režijske prevoze, medkrajevne tele-

fonske pogovore itd. Važno je, da smo kljub temu uspeli obdržati izplačilo osebnih dohodkov pod planirano višino in na ta način zagotoviti predvideno višino skladov tako za podjetje kot za poslovno enoto.

Kar se rezultatov poslovanja tiče, nas skrbi edino premajhna angažiranost v začetku drugega polletja, kar se lahko odrazi na poslovnem uspehu. S prevzemom nekaterih novih del upam, da smo to krizo preboleli, ne da bi bil pri tem naš poslovni uspeh bistveno ogrožen.

Vprašanje: Spremenjeni tržni pogoji zahtevajo vedno večja sredstva za kreditiranje kupcev (investitorjev). Kako povečati finančna sredstva podjetja in kakšne so pri tem naloge poslovnih enot?

Odgovor: Poleg vztrajnega iskanja bančnih kreditov s strani centrale podjetja bi morale naše poslovne enote iz ostanka dohodka vedno več sredstev vlagati v obratna sredstva podjetja.

Ne nazadnje bi si naša komercialna služba morala prizadevati za to, da bi v primerih, ko imamo zemljišča za gradnjo stanovanjskih ali poslovnih objektov, naša ustrezne kupce že takrat, ko na tem zemljišču še »raste trava«, četudi bi zahtevalo to v oddelku za tržišče večjo kadrovsko zasedbo.

Vprašanje: Med racionalizacijo štejemo tudi gospodarjenje z živim delom. Ali je zmanjšanje števila zaposlenih znak povečanja produktivnosti dela, ali je to posledica zmanjšanja obsega del?

Odgovor: Če mislite na naš primer, smo mi letošnjo spomlad zmanj-

šali število zaposlenih zaradi zmanjšanja obsega del. Moram pa pri tem poudariti, da to zmanjševanje staleža ni šlo na račun odpovedovanja delavcem, temveč smo za njih preskrbeli zaposlitev pri drugih entitah podjetja. Več delavcev pa smo poslali tudi na delo v Avstrijo in Nemčijo.

Vprašanje: Z detajlnim poznavanjem mehanizma podjetja ter moderne organizacijske strategije se življenjska moč podjetja še poveča. Ali smo po vašem mnenju pri nas ukrenili vse potrebno, da bi bile kapacitete 100% izkoriščene, oziroma, kaj predlagate za izboljšanje?

Odgovor: Žal na tem področju nismo uspešni. Za primer bi navedel, da je naša avtomatizirana betonarna proizvedla lani blizu 20.000 m³ betona, letos pa v prvem polletju vsega 2300 m³. Tudi železokrivnica ni bila polno zasedena, čeprav smo nieno dejavnost razširili tudi na druge enote in tuje naročnike. Izboljšanje tega stanja bi morala biti skupna naloga tako centrale podjetja, kot naše poslovne enote.

Vprašanje: Nekateri menijo, da je kontaktiranje z investitorji pri akviziciji poslov predvsem stvar in naloga šefov poslovnih enot in ne komercialna služba sodelovati pri akviziciji. Kakšno je o tem vaše mnenje, oz kateri način bi bil boljši?

Odgovor: Smatram, da mora komercialna služba sodelovati pri akviziciji tistih del, ki so vezane na kreditiranje ali na predhodni odkup zemljišča. Pri klasičnem oddajanju del lahko te posle opravlja samostojno šef poslovne enote, ker sta v

tem primeru merodajna samo ponujena cena in rok.

Z namenom, da bi izboljšali učinkovitost komercialnih poslov, smo zaradi izredno zahtevnega gradbenega tržišča na ljubljanskem področju predlagali uvedbo timskega dela pri akviziciji del. V tim smo pritegnili tri člane iz komercialnega oddelka centrale in tri člane iz naše poslovne enote. Ta tim zasleduje trenutno blizu 40 investicijskih objektov tako na območju Ljubljane kot zunaj nje — tja do Zadra in Makarske. Vsak član tima je prevzel nase določeno število objektov, ki jih spremlja in vodi vse predhodne pogovore v zvezi s temi deli.

Vprašanje: V okviru vašega vodstva se organizira dejavnost, ki je širšega pomena za podjetje, to je centralna železokrivnica in centralna betonarna. Ali te kapacitete zadostujejo za potrebe Ljubljane in bližnje okolice? Kako boste te kapacitete zaposlili, oziroma kako si predstavljate izkoriščanje teh obratov?

Odgovor: Na to vprašanje sem že delno odgovoril v enem izmed prejšnjih odgovorov. Tako železokrivnica kot betonarna imata določeno kapaciteto in določen akcijski radij. Odvisno je sedaj od angažiranosti naših enot na področju Ljubljane, ali bodo te kapacitete v celoti zadošale ali ne. V našem interesu je da bi bile te kapacitete čimbolj izkoriščene in smo jih zaradi tega stavili na razpolago tudi drugim enotam podjetja pa tudi naročnikom zunaj podjetja. Sicer je pa predvideno, da bi o racionalni uporabi teh obratov odločali organi upravljanja.

Ugotavljamo, da so nekatere enote ob uveljavitvi novega pravilnika o delitvi OD brez posledic prekvalificirale večje ali manjše število svojih delavcev.

Kako je v tem primeru z odgovornostjo?

c) Tretji pogoj za učinkovito določitev in izvajanje odgovornosti je primerno nagrajevanje. Bolj ko je delovno mesto odgovorno, bolje mora biti nagrajeno.

Po našem pravilniku nagrajujemo odgovorna delovna mesta po posebni tabeli, po kateri dajamo točke za delovno mesto od referenta do šefa službe. Pri tem pa opredelitev ranga ne definira tudi odgovornosti, čeprav ravno rang (referent — šef službe) močno nagrajuje oziroma naj bi nagrajeval prav odgovornost.

Delovno mesto — odgovornost — nagrada, to je sklop vprašanj, ki pri nas ni najbolj zadovoljivo rešen. Bolj zadovoljivo je rešeno vprašanje nagrajevanja po rezultatih dela. Organizatorji proizvodnje dobijo nagrado, ki je odvisna od uspeha, določeno od finančnega uspeha.

Merila bomo morali stalno spopolnjevati, zlasti še, če bomo zavezno sklenili, da finančni uspeh ne sme biti izključno merilo, ampak je lahko samo glavno merilo za nagrajevanje.

PREGLEDATI REZULTATE

Izvrševanje plana moramo zasledovati, kajti če ne ugotovljamo uresničevanja zastavljenih ciljev, potem ne vemo koliko poti smo že napravili pri doseganju dolgoročnih nalog, potem tudi težavneje določimo kratkoročen cilj.

Idealno naj bi bila analitsko-planska služba tako organizirana, da bi lahko postregla vsak čas z najrazličnejšimi prerezi stanja podjetja. Najbrž ni težko ugotoviti, da lahko takšne pregledne rezultate da samo najbolj sodobno (z računalniki) opremljeno podjetje — seveda z ustreznim zasedbo strokovnjakov.

Ali je pregled nad rezultati pomemben? Ali si moremo predstavljati dobro vodstvo podjetja brez pregleda nad rezultati? Zelo, zelo težko, saj bi šlo v takih primerih za delovanje »na pamet«.

V našem podjetju zasledujemo rezultate že precej dolgo in to ne le za podjetje, marveč tudi za enote. Metode zasledovanja rezultatov naj bi izboljševali v dveh smereh:

— rezultati naj bi bili znani čimprej in

— usmeriti se je na najbolj pomembne pregledne.

V podjetju kažemo v zadnjih dveh letih na zelo močno rast uspešnosti poslovanja. Želja vseh nas je, da bi bila taka rast čim daljša. Kako to doseči? Najbrž bi kazalo analizirati vzroke. Vprašanje pa je, če smo to sposobni napraviti. Ali bi znali določiti vsaj odnos med objektivnimi, od nas neodvisnimi dejavniki in med dejavniki, ki so odraz našega zavestnega napora pri določenem uspehu?

Taka vprašanja zastavljamo redkokdaj, skoraj nikoli pa ne poskušamo odgovoriti nanje. To-liko smo zavzeti z vsakodnevним delom, da puščamo vprašanja s tako vsebino ob strani. Ali je tako prav? Ali sme biti dober poslovni rezultat argument za to, da si ni treba prizadevati za še boljši rezultat?

Na kratko smo opisali metodo dela, ki sama po sebi ni slaba — tako pravi avtor in nadaljuje: namesto suhega administrativnega določanja dela je tu poudarek na postavljanju osebnih delovnih ciljev ter sprejemanju odgovornosti. V zvezi s tem se povečata zainteresiranost (bodisi gmojna ali pa materialna, npr. zadovoljstvo ob uspehu, možnost razvijanja osebnih sposobnosti) in splošna zavzetost v delu.

Organi delavskega samoupravljanja — če bi to metodo preizkusili v praksi — bi najbrž dobili eno izmed metod, ki bi prispevala k večji delovni učinkovitosti strokovnih in vodilnih kadrov in s tem k večjemu ekonomskemu uspehu podjetja.

Stane Uhan

Levo: Betoniranje zadnjega silosa za tekoči trak na Hrenovici — skladišče koksa. — Desno: Delo na objektih Hrenovici ni lahko. Iz bližnjih plavžev se nenehno vali težak dim

Z OBISKA NA JESENICAH:

Tretja stolpnica, poslovna stavba, komunala

Naša enota na skrajnem severnem robu Slovenije bo usposobila ob jeseniški gimnaziji še dve stanovanjski stolpnici

Ceprav danes niso več takšni rožnati časi, kot so bili za gradbince nekoč, v obdobju investicijske hiperkonjunktore, pa je vendarle za Jeseničane tudi letos še kar dovolj dela. Na Jesenicah te dni — sredi avgusta — zaključujejo delo na tretji stanovanjski stolpnici, vrh tega pa hitro napreduje tudi gradnja precej velike poslovne stavbe v bližini »Gradisovih« stolpnici. Med stolpniciami so na vrsti tudi številna komunalna dela, ki jih je prevzela naša enota z Jesenic. Seveda pa je na Jesenicah še vedno največ dela v Železarni, kjer so tudi letos glavne sile zaposlene na Hrenovici. Vrh tega pa so Jeseničani prevzeli nekaj del tudi v Kranju, in sicer v tovarni »Sava«, v »Exotermu« in pri kranjskem cestnem podjetju.

Tretja stolpnica S-3 je prav takšna kot S-1 in S-2, ki sta obe že vseljeni. Tudi v S-3 je 52 dvo- in tri-sobnih stanovanj v 12 nadstropjih. Dvosobna stanovanja imajo površino 52,30, trisobna oziroma dvojnopol-sobna pa 67,47 kvadr. metra. Seveda je v vseh stanovanjih centralna kurjava, ki ima skupno kotlarno v objektu S-1. Vrh tega ima vsako stanovanje svoj balkon, razumljivo pa je v stolpnici tudi dvigalo.

Ko smo sredi avgusta obiskali gradbišče, so na površini okrog stolpnice tudi urejali okolico. Tako je v zemlji že kanalizacija in vodovodno omrežje, te dni pa urejajo tudi površine, ki jih bodo asfaltirali (ceste in pločnike). Za otroke bodo usposobili tudi igrišče s peskom, seveda bodo uredili tudi zelenice. In slednjic je tudi predvidena še gradnja okrog 100 skupinskih garaž, ki pa bodo morda prišlo na vrsto nekoliko pozneje.

Ob glavni cesti, ki drži od jeseniške gimnazije proti železniški postaji,

pa grade Jeseničani pred stolpniciami tudi večjo poslovno stavbo. Objekt so začeli graditi lani jeseni, zdaj pa so v njem že obrtniki. Novo poslovno poslopje je objekt s tremi etažami — kletnimi prostori, pritličjem in še eno etažo v prvem nadstropju. Stavba meri okrog 60 m v dolžino in 20 m v širino, v vseh treh etažah pa bo približno 3333 kvadr. metrov poslovnih površin. Načrte za objekt je izdelal ing. Stanko Rebolj (kranjsko projektivno podjetje). V poslovni stavbi bodo imeli svoje prostore jeseniško trgovsko podjetje »Zarja« (pohištvo, galanterija in razni proizvodi za gospodinjstvo), zagrebški »Standard« (konfekcija), koprška »Intereuropa«, celjska »Kovnotehna« ter podjetje »Univerzal«. Vrh tega bo ljubljansko podjetje »Žito« v novem objektu uredilo tudi svojo mlečno restavracijo. Tako bo novi objekt, v katerem sodelujejo kot investitorji omenjena podjetja, precej prispeval k lepši podobi središča Jesenic, seveda pa bo zaradi novih poslovnih lokalov tudi precejšnja pridobitev za jeseniške prebivalce.

Gradbena dela so na poslovni stavbi končana, obrtniška pa so v polnem razmahu. Kot marsikje je tudi na tej stavbi prišlo zaradi obrtnikov do manjših zamud, vendar naše vodstvo upa, da bo novi objekt že v kratkem predan svojemu namenu. Skupna investicijska vrednost stolpnice S-3 ter poslovne stavbe je okrog 900 milijonov S din.

Na Jesenicah smo izvedeli, da se bosta stolpnici S-1, S-2 in S-3 pridružili še dve prav takšni stavbi. Gre za stolpnici S-4 in S-5, ki sta predvideni v urbanističnem načrtu Jesenic. Seveda je zdaj še težko povedati, kdaj bosta novi stolpnici

zgrajeni, kajti rešiti bo treba še precej vprašanj, zlasti finančnih. Morda bodo Jeseničani že letos jeseni začeli kopati temelje za zadnji dve od petih 12-nadstropnih stolpnici, morda pa prihodnjo pomlad. Vsekakor lahko računamo, da je pomlad 1969 zadnji termin, ko se bo začela gradnja, tako da bi bila vsaj ena izmed novih stolpnici vseljiva leta 1970, druga pa najpozneje do leta 1971.

Na Hrenovici smo z deli nekaj več kot na polovici

Na velikem jeseniškem gradbišču bo letos doseženo 600 milijonov S din realizacije — Precej objektov bo treba usposobiti še prihodnje leto in leta 1970

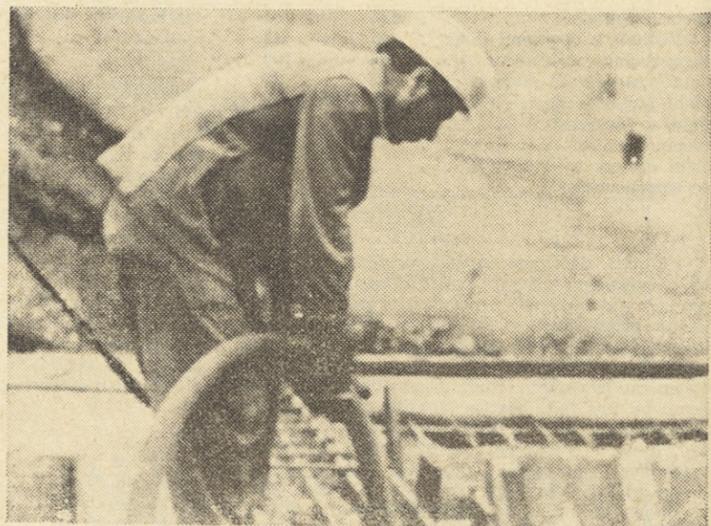
Na Hrenovici, kjer so starinski železarski objekti med jeseniško postajo in plavži jeseniške železarne, so naši delavci že jeseni 1965 začeli graditi celo vrsto novih objektov za jeseniško železarno. Gradnja se je nadaljevala tudi v letu 1966 in lani, seveda pa tudi letos. Zdaj smo z gradnjo objektov, ki so predvideni v programu, nekaj več kot na polovici. Tako bo treba še precej večjih in manjših objektov na Hrenovici, ki ji kratko pravijo — aglomeracija — usposobiti v letu 1969 in še leta 1970. Skratka, na Hrenovici imajo naši jeseniški delavci še za nekaj časa kruha.

Na Hrenovici je v programu predvidenih vrsta manjših, srednjih in tudi velikih objektov za jeseniško železarno. Letos so v gradnji naslednji večji objekti: skladišče koksa (04), zgradba aglomeracije (22), silosi za drobne surovine (17) ter objekt za končno drobljenje rude, koksa in apnenca (13). Med večjimi objekti,

ki čakajo na leto 1969 oziroma 1970, pa so presipna postaja (29), potem silosi za visoko peč (30) in končno še več kot 100 m visok betonski dimnik (3). Trenutno je na Hrenovici zaposlenih okrog 120 ljudi, ki so delali tudi pozimi, v glavnem pri izkopih temeljev. Računajo, da bodo gradbena dela na tem velikem jeseniškem gradbišču veljala približno 600 milijonov starih dinarjev.

Seveda pa delo na Hrenovici ni lahko, prej lahko rečemo, da je težko. Že dim, ki se nenehno vali iz bližnjih plavžev, ni nič kaj prijeten. Zlasti pa otežkoča delo dokaj stisnjen teren, na katerem se prepletavajo stari in novi objekti, železniški tiri, ceste, kanalizacija, rake za valjarno žice, razne stare hiše, kanali in podobno. Skratka, precejšen »direndaj«, kakršnega gradbinci prav gotovo niso nič kaj veseli. Seveda postaja »zmešnjava« na Hre-

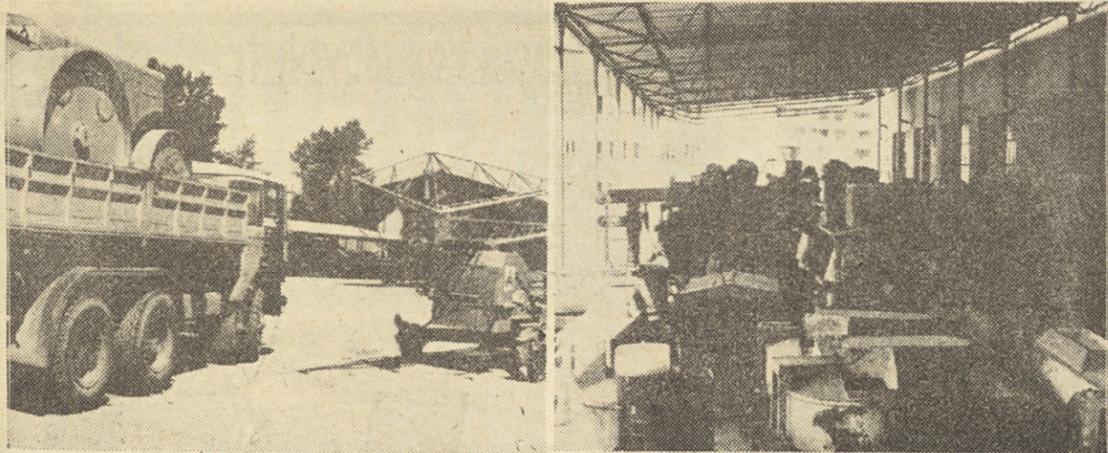
novici že precejšnje ozko grlo za nadaljnji razvoj oziroma gradnjo novih objektov. Zlasti rake za valjarno žice so že tako na poti, da jih bo treba čimprej odstraniti, sicer bo vsaka nadaljnja gradnja praktično nemogoča. Rake so postale zlasti resna ovira za objekt, v katerem bo končno drobljenje rude, koksa in apnenca (13) ter za visoki dimnik. Dokler ne bodo starih rak odstranili, toliko časa ne bo mogoče nadaljevati z izgradnjo novih objektov, kajti že sedanje stanje povzroča nič koliko težav pri organizaciji dela na gradbišču. Seveda se bo moral tudi investitor — Železarna Jesenice — prav tako čimprej odločiti in presekat ta »gordijski vozec«, kajti zaradi velikih težav pri organizaciji dela na tem prenatrpanem gradbišču ni mogoče dovolj hitro usposabljanje novih objektov. To pa prav gotovo ni v interesu investitorja, ki nedvomno želi, da bi vse nove objekte čimprej lahko opremil in tudi začel izkoriščati v proizvodnji.

Tomo Češnak pravi, da si z jugoslovanskimi vibratorji ne ve dosti pomagati

Levo: Stolpnice S-1, S-2 in S-3 so že gotove — Desno: Del nove poslovne stavbe na Jesenicah

Levo: Stroj posojamo tudi drugim podjetjem — Desno: Prizor iz skladišča SIP v Ljubljani

KAJ PRAVIJO V SIP IN SPO

Celi bataljoni brezposelnih strojev

V Ljubljani »počiva« ob Šmartinski cesti precej mehanizacije, stare in tudi nove — SPO mora kot poslovna enota poslovati rentabilno, toda lažje uresničiti v teoriji kot v praksi

V Ljubljani ob Šmartinski cesti, kjer imata prostore ekonomski enoti kovinski obrati, strojno-prometni odsek in SIP, smo te dni videli precej strojev, ki so lepo, tiho »počivali« v pokritih prostorih in tudi pod milim nebom. Bilo jih je vse vrste, med starimi in že davno odsluženi veterani so se mešali tudi kar novi in še dobri gradbeni in drugi stroji. Skratka, kdor bi se rad malo sprehodil sem in tja, bi kaj lahko našel za cele bataljone najrazličnejših strojev.

No, pa da bi kdo rekel, da samo tvezimo in mlatimo prazno slamo, naj začnemo kar bolj konkretno. Največ smo našli v skladiščih raznovrstnih elektromotorjev: baje jih je bilo 13. avgusta, na dan našega obiska, kar 187 »brez posla«. Precej smo videli tudi konzolnih dvigal, mešalcev, črpalk, kabelskih žerjavov, termogenov, iglastih vibratorjev in še drugih strojev.

Seveda smo želeli pojasniti, zakaj in kako počivajo tolikšne množice strojev brez haska. In smo pri vodstvu SIP dobili na vsako vprašanje tudi odgovor.

Precejšen del naše mehanizacije je res še zrel samo za »pokoj« ali — bolj rečeno — za plavž. Nekateri stroji so takšni, da se še komaj »držijo na nogah«. Precej mehanizacije je tudi takšne, da jo sodobna tehnologija vse bolj spodriva. Na primer japonski, ki so bili še pred desetletjem na gradbišču nepogrešljivi, gredo vse bolj iz »mode«, da sploh ne govorimo o samokolnicah, ki so res še samo za muzej. Tudi nekateri betonski mešalci so že zastareli in odsluženi. Potem je v naših skladiščih več mehanizacije, za katero bi bilo bolje, da je sploh ne bi imeli. Vzemimo na primer iglaste vibratorje, izdelke naše tovarne »Radoje Dakič«. Na gradbiščih jih vsi poznajo in vedo, da je bolje imeti enega samega »Wackerja« kot deset »Dakičev«. »Wackerjev« izdelek je zanesljiv, ne bo zlepa odpovedal, »Dakičev« proizvod pa se lahko že prvi dan pokvari. In ko ga popravijo, niso gotovi, da ne bo že čez dva ali tri dni spet območnil. V tretjo skupino »brezposelne« mehanizacije pa lahko uvrstimo tiste naprave, ki imajo izrazit sezonski značaj (na primer termogeni).

V vodstvu SIP so povedali, da skušajo izločiti staro šaro počasi iz prometa, seveda pa je za takšne stare stroje tudi težko ali sploh ni mogoče dobiti kupca. Potem je tu tudi mehanizacija, ki »počiva« zaradi pomanjkanja del. Tak je položaj zlasti z vso mehanizacijo, ki smo jo usposobili za veržeski most. Zdaj takšnega mostu nimamo več v gradnji in precej strojev je tako »brezposelnih«. To so zlasti vsi kabelski žerjavi. Nekoliko viška je tudi pri elektromotorjih, vendar se potrebe po teh motorjih pojavijo kar čez noč. Sploh je v zadnjih letih takšnih »čez noč« vedno več, saj tudi v naših enotah marsikdaj še spomladni ne vedo, kaj bodo delali poleti in poleti ne vedo, kje bodo gradili jeseni. Ob takšnem sistemu ali bolje — nesistemu — je seveda težko smotrono razporejati mehanizacijo. Lahko bi danes prodali precej strojev, jutri pa bi se morda spet pojavila potreba po prav istih strojih. Seveda pa prihaja do »konkurence« tudi med različnimi strojnimi napravami že znotraj podjetja. Tako na primer zdaj iglastih dvigal ni nikoli dovolj, prav zaradi teh sodobnih dvigal domače konstrukcije pa počiva vse več konzolnih dvigal. Lahko tudi pričakujemo, da bomo že v kratkem imeli precejšen »višek« pri stolpnih žerjavih.

No, seveda je jasno, da so mnoge težave objektivne narave in da jih pri najboljši volji ni mogoče kar takoj odpraviti. Vendar pa je tudi jasno, da nas takšni »brezposelni« mešalci, motorji, črpalke, dvigala in druge naprave precej stanejo. Kajti te naprave smo drago plačali, imamo jih zato, da z njimi ustvarjamo, proizvajamo, ne pa zato, da »počivajo« v skladiščih.

Zakaj SPO potegne vedno krajši konec?

SPO je samostojna enota, ki naj bi poslovala čim bolj rentabilno, po možnosti brez zgube. Torej enota naj bi čim bolj zaposlila kar največ strojev, da bi delali, ne pa »počivali«. Teoretično je to precej jasno in preprosto, v praksi pa precej težje uresničljivo. Zakaj?

Prej smo že rekli, da se pri nas pojavljajo dela in potrebe kar »čez noč«. Tako je tudi v enotah. Zelo pogosto hočejo »čez noč« tak in tak stroj. Če ga ni — gorje! Nastane vik in krik, vsega je kriv SPO, češ da vidi samo druge stranke in pozablja na »Gradis«. V SPO se v takih primerih izgovarjajo na rentabilno poslovanje, toda ponavadi takšni zagovori nič ne zaležejo, SPO potegne skoraj vedno — krajši konec.

Lahko pa se tudi zgodi, da vodstvo SPO za to ali ono enoto rezervira stroj, čaka in čaka, kdaj ga bodo prišli iskat — in nič. In spet je »čez noč« tista enota delo — izgubila. Računala je pač nanj, si rezervirala stroje in »čez noč« delo izgubila. V SPO pa je stroj tedne ali mesece čakal, čakal in čakal. Medtem bi ga morda SPO lahko posodilo drugemu podjetju. Toda tega si niso upali, da ne bi bilo spet vika in krika, da jih ne bi dožili, da vidijo samo tuje stranke. In kaj naj enota SPO ki mora vsaj teoretično poslovati čim bolj rentabilno, naredi v takšnih primerih? Naj zahteva odškodnino od enote, ki si je stroj rezervirala in ga potem ni vzela? Skoraj gotovo bodo v takšnem primeru v enoti zatirjali, da so takšni pojavi pač »objektivne razmere«, proti katerim ni mogoče nič storiti. En sam primer smo slišali v SPO, lahko pa bi jih poslušali »na kilometre«: tovarna »Gorenje« iz Velenja si je od SPO sposodila velik kompresor znamke »Spiros«. Potem pa je prišlo sporočilo, da bi ta kompresor uporabilo naše gradbišče. Seveda — tovarna »Gorenje« je morala kompresor, za katerega je plačevala no 6000 S din na uro, vrniti. In zdaj kompresor že precej časa »počiva«. In vse kaže, da bo še precej časa »brezposeln«. Kajti spet — čez noč — so ugotovili, da na gradbišču tega kompresorja pravzaprav ne bodo potrebovali. Seveda bi bilo zelo enostavno, če bi lahko kompresor spet ponudili tovarni »Gorenje«, ki bi ga potrebovala kar vse leto. Toda v »Gorenju« so si medtem že drugje izposodili takšen kompresor, ko smo jim ga vzeli za potrebe našega gradbišča. In tako zdaj veliki kompresor »Spiros«, ki bi vsak mesec lahko prinesel v blagajno nekaj milijonov (6000 S din na uro so zanj plačali v Gorenju!), čaka pod kapom. Čaka, da se bo morda »čez noč« kdo spomnil nanj. Ali pa tudi ne?

In takšnih »primerov Spiros« je v našem SPO kar dovolj in bržkone kar preveč. Kljub vsem »objektivnim zakonitostim« in kljub težavam, ki jih imajo enote z današnjim trgom ter investicijami, Toda — mar je ob teh pojavih potemtakem še mogoče terjati od vodstva SPO, da zagotavlja enoti polno rentabilnost in res racionalno izkoriščanje strojnega parka?

Kaj prinaša temeljni zakon o ugotavljanju in delitvi dohodka v delovnih organizacijah

Temeljni zakon o ugotavljanju in delitvi dohodka v delovnih organizacijah (Ur. list SFRJ, št. 32 z dne 7. avg. 1968) je bil sprejet po 161. členu Ustave SFRJ kot temeljni zakon in obsega temeljna načela o reguliranju vprašanj in področja ugotavljanja in delitve dohodka v delovnih organizacijah. Zakon se nanaša na vse delovne organizacije v gospodarstvu in zunaj njega.

Zakon dopušča delovnim ljudem, da s samoupravnimi akti rešijo vprašanja neposrednega ugotavljanja in delitve dohodka in omogoča družbeno-političnim skupnostim, da same urejajo določena pomembna vprašanja na področju ugotavljanja in delitve dohodka, zlasti glede družbenega usmerjanja te delitve.

S takšno rešitvijo v zakonu je potrjeno ustavno načelo, da delovni ljudje uživajo plodove svojega dela in gmotnega napredka družbene skupnosti in da so nosilci dohodka in njegove delitve. Podano je načelo, da delovni ljudje samostojno odločajo o doseganju in razdelitvi dohodka v vseh oblikah združenega dela in da urejajo medsebojna razmerja v združenem delu, glede uporabe sredstev in delitve, v statutu delovne organizacije ali z dogovorom na podlagi statuta. Predvidena je pravica delovnih ljudi, da odločajo o uporabi skladov v združenih organizacijah: poslovnih združenjih, pogodbenih skupnostih in drugih poslovnih asociacijah.

Po sedanjih predpisih se skupni dohodek ugotavlja po plačani realizaciji, kar pomeni, da predstavljajo skupni dohodki samo že vnovčeno prodano blago oziroma opravljene storitve. Novi zakon predpisuje, da se bo ugotavljal skupni dohodek po fakturirani realizaciji ne glede na to, ali je bilo za opravljeno storitev oziroma prodano blago tudi že prejeta plačila od kupca oz. naročnika.

Dohodek se bo ugotavljal tako, da se bo od skupnega dohodka po fakturirani realizaciji odštevalo materialne stroške poslovanja in amortizacijo osnovnih sredstev. Materialni stroški in amortizacija se bo krila iz skupnega dohodka v višini, ki se nanaša na poslovanje, iz katerega je bil dosežen skupni dohodek. Lahko pa se bodo določeni izdatki pokrili v celoti iz skupnega dohodka, če bo tako odločila organizacija. Dosedanji predpisi o stroških poslovanja so zahtevali, da so se lahko krili iz skupnega dohodka stroški poslovanja samo v sorazmernem delu, ki se je nanašal na poslovanje, iz katerega je bil ustvarjen skupni dohodek.

Dohodek bodo delile delovne organizacije na del za razširitev materialne osnove dela, vključno z rezervnimi skladi in na del za zadovoljitev osebnih in skupnih potreb delovnih ljudi. Prispevki proračuna, prispevek za socialno zavarovanje, kakor tudi druge skupne potrebe delovnih ljudi se bodo smele plačati samo iz osebnega dohodka (bruto osebnega dohodka). Delovni ljudje bodo sami odločili, če bodo plačali iz dohodka določene izdatke za potrebe družbenih služb ali pa, da bodo krili iz dohodka izdatke na podlagi samoupravnih sporazumov z organizacijami, ki opravljajo družbene dejavnosti.

Če so z zakonom določene obveznosti, katere je treba plačati iz dohodka za družbene potrebe (prispevki, davki in druge davščine), bodo morale družbeno-politične skupnosti višino takih obveznosti usklajevati s splošnim gibanjem dohodka in splošnimi gibanji v gospodarstvu.

Iz dohodka bo treba plačevati: obresti za kredite in nadomestila za druge bančne posle, zavarovalne premije, obveznosti iz dohodka iz naslova združitve sredstev za skupno poslovanje ter druge pogodbene obveznosti, ki se po zakonu krijejo iz dohodka.

Na račun dohodka, ki ga bo pridobila delovna organizacija, sme izplačevati iz poslovnih sredstev, s katerimi razpolaga, všteti sredstva, pridobljena s krediti, delavcem akontacije osebnih dohodkov, plačevati tekočo skupno porabo delavcev, ki nima značaja investicijske potrošnje, in plačevati pogodbene in zakonske obveznosti, ki se krijejo iz dohodka. Dohodek, dosežen v posameznem poslovnem letu, se razdeli po zaključnem računu. Dohodek, ugotovljen med letom, sme organizacija uporabljati za obratna sredstva, ne sme pa ga razporediti v sklade niti vlagati v osnovna sredstva. Merila in osnove, po katerih se bo razporejal dosežen dohodek na sredstva za razširitev materialne osnove dela in na sredstva za zadovoljevanje osebnih in skupnih potreb delovnih ljudi, določi delovna organizacija v svojem splošnem aktu. Prav tako se določi v splošnem aktu delovne organizacije merila in osnove, po katerih so delovni ljudje deležni delitve sredstev za zadovoljevanje svojih osebnih in skupnih potreb.

Pri določanju politike in meril za delitev dohodka se morajo delovni ljudje v delovnih organizacijah ravnati po sprejetih samoupravnih sporazumih in dogovorih. Vodi pri določanju meril o delitvi dohodka so delovnim ljudem njihovi trajni posamični ali skupni interesi ter potreba po nenehnem reševanju materialne osnove družbenega dela.

Pravico do pridobivanja in delitve dohodka uresničujejo delovni ljudje po temeljnem zakonu o vseh oblikah združenega dela (delovne enote in druge oblike združenega dela v delovni organizaciji, delovne organizacije in asociacije delovnih organizacij). Medsebojna razmerja se urejujejo s statutom ali s pogodbo na podlagi statuta. Temeljni zakon uporablja izraz »samostojne organizacije združenega dela« za vse oblike združenega dela.

Samostojne organizacije združenega dela se dogovarjajo o pogojih za pridobivanje dohodka in o načelih, ki jim bodo kriteriji pri določanju meril in osnov za delitev dohodka. V sporazumih prevzamejo samostojne organizacije združenega dela obveznosti, da se bodo ravnale po določenih osnovah in merilih za delitev dohodka in osebnih dohodkov in predvidijo tudi sankcije za primer, če bi katera kršila posamezna določila sporazuma oz. pogodbe. Ti sporazumi ali pogodbe morajo biti sklenjeni v pisni obliki in sprejeti od samostojnih organizacij združenega dela v skladu z njihovim statutom.

Uvaja se dalje družbeno dogovarjanje med asociacijami delovnih organizacij, sindikati in izvršilnimi organi družbeno-političnih skupnosti zaradi usklajevanja posamičnih in skupnih interesov delovnih ljudi ter za ustvarjanje skupnih podlag za reševanje posameznih vprašanj s področja pridobivanja dohodka in osebnih dohodkov delavcev.

Če v postopku, ki je po zakonu določen za družbeni dogovor, ni dosežen sporazum o vprašanjih, ki so bila predmet dogovarjanja, lahko sprejme ustrezen zbor skupščine družbeno-politične skupnosti svoje priporočilo.

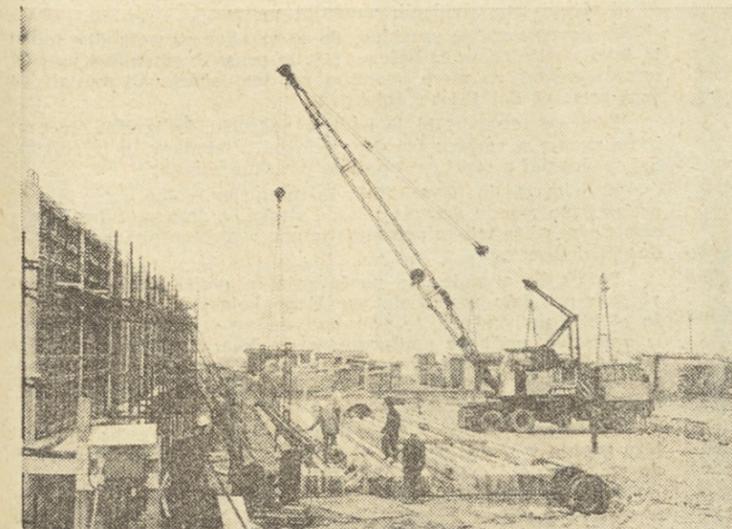
Temeljni zakon o delitvi dohodka predvideva dalje, da se lahko s posebnim zakonom predpišejo ukrepi za usmerjanje delitve dohodka, všteti tudi ukrepe, s katerimi se odpravljajo razlike pri dohodkih in pri osebnih dohodkih, ki ne temeljijo na rezultatih dela.

Predvideva se, da bo s posebnim zakonom predpisano progresivno obdavčenje sredstev, namenjenih za osebne dohodke, ki presegajo s sporazumom oz. z zakonom določeno višino osebnih dohodkov. Zakon o uvedbi progresivnega obdavčenja sredstev za osebne dohodke bo tudi določil, v kakšen namen naj bodo uporabljena s takim obdavčenjem pridobljena sredstva.

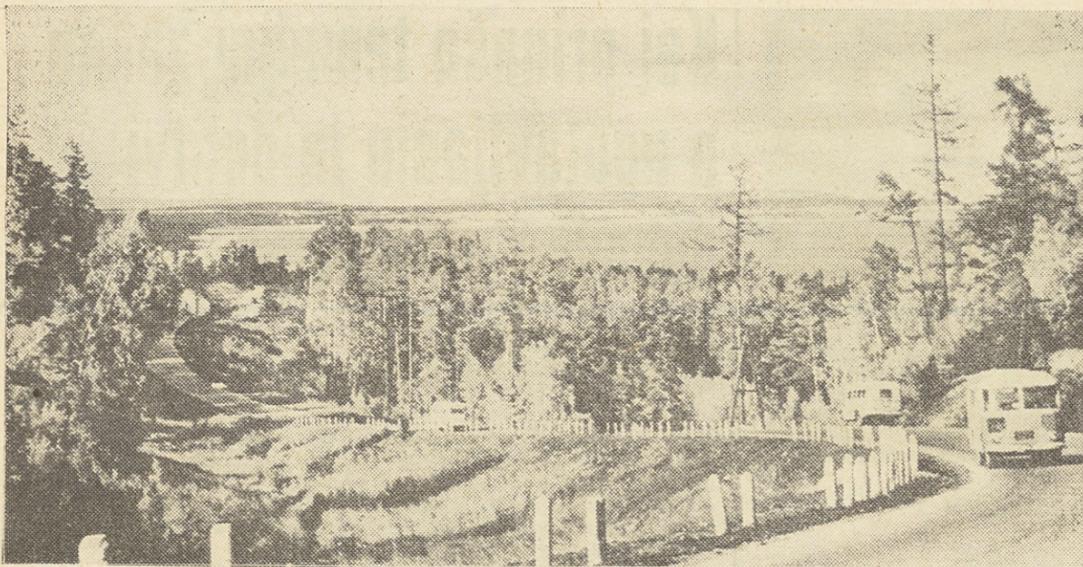
Končno ima temeljni zakon precejšnje sankcije, če se posamezna določila ne bodo izpolnjevala, in sicer za delovno organizacijo in za odgovorno osebo.

Temeljni zakon o ugotavljanju in delitvi dohodka se bo uporabljal od 1. januarja 1969 dalje.

Rajko Zupančič

Bodočnost je v moderni mehanizaciji

Cesta skozi sibirsko tajgo v bližini Bratska. V ozadju del jezera tamkajšnje HE ali kot ga imenujejo domačini — Bratsko morje. Ta ima površino 5500 km² (četrtnina Slovenije) in 169 km³ vode

Po dolgem in počez po ZSSR

Po nekajdnevem bivanju v Moskvi smo se odpeljali na 49 km oddaljeno letališče Domodedovo. To je eno od treh moskovskih letališč, ki služi v glavnem za promet z vzhodnimi pokrajinami SZ.

Mi smo odleteli nekaj po polnoči z letalom TU-104, ki ima 100 sedežev. Leteli smo na višini 9 do 10 km s hitrostjo 950 do 1000 km na uro. Zunaj je bila na tej višini temperatura — 50 stopij Celzija.

Notranjost letala se po videzu ne more primerjati s »karavelo«, ki je okusno opremljena. Oprema sovjetskih potniških letal je bolj podobna vojaški, vendar po udobnosti prekašajo naša letala, najsi bo glede razmaka med sedeži ali pa glede samih sedežev (širina, nočna lega).

Na podobne razlike smo naleteli še marsikje. Npr. sibirske ceste. To so asfaltirane ceste z grobo površinsko izravnavo. Ceste so brez obrobni pasov (bankin). Vendar nismo opazili na nobeni cesti, tudi starejši, posledic mraza, ki tam ni majhen. Doseže tudi —50° C in več. Poprečna januarska temperatura znaša v Bratsku —25 do —30° C.

Ali npr. stanovanja. Vsi zatrjujejo, da se zavedajo, da kvaliteta zgrajenih stanovanj ni zadostna — vsaj v večini primerov. Opleškanje lesene okenke police je bil ponekod napravljen kar čez prašno leseno površino. Tudi če zidne tapete niso nalepljene v ravni črti, še ne pomeni, da vidite izjemen primer. Po drugi strani pa so prostori stanovanj zelo funkcionalno zvrščeni.

Zdaj delajo vsa stanovanja širom SZ po tipskih načrtih. To pa še ne pomeni, da so stanovanja uniformirana, bodisi po notranji razporeditvi ali po zunanem videzu — po fasadi. Menda so po znanstveni metodi odbrali večje število tipskih projektov, ki se lahko med seboj tudi kombinirajo tako znotraj kot zunaj. Pa še nekaj: cena projekta na m² stanovanjske površine je skoraj enaka ničli.

Poprečje zgrajenih stanovanj v zadnjih letih je 2,5-sobno stanovanje.

Lahko bi rekli, da dajo v SZ veliko oziroma več na vsebino, funkcionalnost, manj oziroma marsikje premalo pa na videz, obliko — pa naj gre za letala, ceste, stanovanja ali še kaj drugega.

Ko smo vzleteli, nam je res prijetna stjuardesa povedala, da je Irkutsk oddaljen skoraj 6000 km (širina Atlantika) in da bomo leteli skupaj z vmesnim pristankom v Omsku nekaj več kot 7 ur. Ker smo leteli proti soncu in ker ima Irkutsk od Moskve 5 ur časovne razlike, smo prileteli tja šele nekaj pred trinajsto uro. Nasprotno pa smo ob povratku potrebovali od Irkutska do Moskve samo dve uri.

Bili smo zelo pristržno sprejeti. Tudi fotoaparati in kamero, kar običajno turistom odvzamejo in hranijo do povratka na letališču, sem lahko obdržal.

Se isti dan smo se odpeljali k 70 kilometrov oddaljenemu Bajkalskemu jezeru. Kot je Bohinj biser Slovenije, tako je Bajkal pravljica Sibirije. Z ene strani se širi nepregledna sibirski tajga, z druge pa ga obrobja 270 km dolga gorska veriga, visoka do 2500 m.

Bajkalsko jezero je dolgo 636 km in široko do 79 km. Po površini meri 31 500 km² (poldruga Slovenija) in je največje sladkovodno jezero Azije in Evrope. Po globini, ki znaša 1740 m, pa mu pripada naslov najglobljega jezera na svetu. V jezero, ki ima 45 manjših otokov, se steka 331 rek. Iz njega pa teče samo ena — Angara. Porečje te reke, ki nam v Ev-

ropi ni ravno preveč znana, meri več kot npr. porečje Donave ali indijskega Gangesa. Na tej reki je končno največja hidrocentrala na svetu — Bratsk.

Bajkalsko jezero ima več vode kot vseh pet ameriških velikih jezer skupaj. V jezeu in njegovi okolici je 800 takih živalskih in rastlinskih vrst (tudi poseben tjulenj), kot jih ni nikjer drugje na svetu. Jezero je skoraj 5 mesecev pod ledom.

Mi smo videli Bajkal samo iz enega zornega kota, vendar smo ga doživeli z velikim vtisom prirodne veličine. Sicer pa daje Sibirija na vsakem koncu vtis nepreglednega prostiranja. Sibirije skoraj ni moč opisati ljudje, drevesa, hiše, tovarne — gledani od blizu, se skoraj v ničemer ne razlikujejo od naših. Ko pa vidiš malo dlje — npr. iz letala — ali pa slišiš številke od ljudi, potem vsa naša merila domala odpovejo.

Hidrocentrala Bratsk zajezi Angaro v dolžini 650 km. Sam jez je dolg 4700 m, od tega betonski del 900 m. Betonska pregrada je široka na vrhu 40 m, v podnožju 101 m, visoka pa je 126 m. V pregrado je vgrajeno 4,9 milijona m³ betona. Gradili so ga skozi celo leto. Najnižja temperatura pri betoniranju je bila —56° C. Vendar ni bil največji problem zaščita betona pred mrazom, marveč problem, kako preprečiti škodljiv učinek visokih temperatur pri vezanju cementa.

Pregrado so betonirali v 3 m visokih plasteh dolžine 22 m. Zunanje površine so zaščitili pred mrazom tako, da so kaloriferji segrevali zrak pod šotori, ob strani pa so na opaže postavili elektrode. Na vrhu so posuli beton z žagovino. Notranjost betona so hladili s posebnimi sondami.

Mesečno so vgradili do 100 000 m³ betona, seve z non-stop betoniranjem.

Tip pregrade je gravitacijski. Jez naj bi zdržal potresni sunek sedme stopnje. Hidrocentralo Bratsk so gradili osem let in pol. Vendar pa je od prvega kubika vgrajenega betona do proizvedene prve kilovatne ure preteklo le 44 mesecev.

Na mestu sedanje HE je bil prej

pragozd sibirski tajge. Cest ni bilo, najbližja železnica pa je bila daleč 45 km. Zato je preteklo precej časa, da so lahko začeli normalno graditi samo HE. Pionirsko delo so opravili komsomolci, katerim so v bližini postavili spomenik.

Do zdaj je HE proizvedla 81 milijonov kWh, kar je toliko, kolikor so dale energije vse jugoslovanske hidrocentrale v 13 letih od leta 1955 dalje. HE Bratsk je že amortizirana. Cena za 1 kWh znaša 0,056 kopejke (manj kot stari dinar). Trenutno dela v treh izmenah 50 ljudi.

Pravijo, da se odslej vrtijo turbine njihove HE samo še za komunizem. Zasmeyijo se, tako da ne veš, ali se šalijo ali mislijo resno, ali pa je posredi njihov ponos.

V Jugoslaviji bomo rabili še nekaj časa, da bodo vse naše hidro- in termocentrale proizvedle toliko elektrike, kot jo proizvede samo HE Bratsk!

Tako veliko električne energije (23 milijard kWh) daje HE Bratsk tudi zato, ker ima poleg svojega akumulacijskega jezera na reki Angari — Sibirici ga imenujejo Bratsko morje — stalen in močan dotok vode iz Bajkalskega jezera, ki predstavlja ogromen naraven akumulacijski vir.

Znano je, da grade pri Krasnojarsku, prav tako v Sibiriji, na reki Jenisej še večjo HE. Ta bo imela instaliranih 5 milijonov kW nasproti 4,5 milijona kW, kolikor jih ima HE Bratsk. Vendar se predvideva za HE Krasnojarsk »samo« 20—22 milijard kWh na leto, odvisno pač od letnega nihanja nivoja Jeniseja. Angara, ki je pritok Jeniseja, pa takega nihanja nima, ker ga izravnavata Bajkalsko jezero. Zato se lahko turbine HE Bratsk vrtijo neprekinjeno s polno močjo in dajo kljub manjši moči večjo količino elektrike.

Od HE Bratsk vodi 6 vodov 500 kV, in sicer napajata dva voda domačo industrijo, o tem nekaj več prihodnjič, dva voda peljeta v Irkutsk, dva pa proti zahodu.

Kot je znano, pri nas še nimamo 500 kV vodov, ampak le 220 kV. Šele zdaj gradimo dva 400 kV voda in sicer od Đerdapa, enega proti jugu, drugega pa proti Beogradu.

Stane Uhan

Kamen na sliki je znamenit po bajkalski bajki. Starodavni Bajkal ni pustil svoji hčeri Angari, da bi ga zapustila in se vzela z Jenisejem.

ali imaš res dovolj trdo glavo?

Zakaj v juliju 1968 za 100% več poškodb pri delu, kakor v letu 1967?

V juliju 1967 se je pri delu poškodovalo 22 oseb, v juliju 1968 pa 44. Odsotnost od dela zaradi poškodb je v juliju 1967 znašala 324 dni, v juliju 1968 pa 569 dni.

Kje so vzroki za to?

Ali nam pojasnijo vzroke lahko naslednji podatki:

Poškodovanih po PE	julij 1967	julij 1968
Celje	—	10
Jesenice	1	3
Koper	1	3
Ljubljana	2	7
Ljubljana-okolica	5	5
Maribor	3	2
Ravne na Koroškem	—	—
KO Ljubljana	1	4
KO Maribor	—	1
LIO Skofja Loka	1	2
OGP Ljubljana	2	1
SPO Ljubljana	1	1
SKUPAJ	22	44

Zaposlenih je bilo v mesecu juliju v obeh letih približno enako. Po vpisih v prijavih o nesreči pri delu lahko poškodbe v juliju 1968 razvrstimo takole:

- 1 zaradi pomanjkljive tehnične zaščite stroja,
- 1 ker pri delu na krožni žagi ni uporabljal potrebnih pomagal,
- 5 zaradi slabe organizacije dela,
- 3 zaradi nereda na gradbišču,
- 2 zaradi uporabe slabega lesa za delovni pod odra,
- 2 zato, ker je bil pri delu pomanjkljivo oblečen,
- 4 zaradi neurejenega delovnega okolja in nepazljivosti poškodovanca,
- 4 zaradi nepazljivosti in nagajivosti sodelavcev,
- 1 zaradi uporabe neprimernega vozila za prevoz materiala,
- 1 zaradi nepravilnega dviganja težkih bremen,
- 2 zaradi nepravilne obutve — udarci na nogo,
- 1 ker pri delu ni pravilno uporabljal pomožnih delovnih sredstev,
- 1 ker je hodil zunaj določenih prehodov,
- 8 zaradi nepazljivosti in nepravilnega načina dela poškodovanca,
- 4 ker pri delu ni uporabljal potrebnih zaščitnih sredstev,
- 4 zaradi nepredvidenih zunanjih vplivov.

Iz navedenega je razvidno, da je vzrokov za poškodbe toliko in tako različnih, da če hočemo število poškodb zmanjšati vsaj do neke sprejemljive mere, moramo pri tem sodelovati vsi ali pa vsaj pretežni del članov kolektiva.

Eden od ukrepov, ki je na tem področju, že izvršen, je preizkus znanja o varstvu pri delu delovodij, tehnikov in inženirjev. Saj je dosedaj z uspehom opravilo preizkus znanja:

92 delovodij in 109 tehnikov in inženirjev, delno pa je bilo že preizkušeno znanje delavcem lesne stroke in transportnim delavcem. Sedaj pa je v teku organizacija poučevanja in preizkus znanja drugih delavcev.

Da pa bo organizacija poučevanja in preizkušanje znanja o varstvu pri delu res zajela vse člane kolektiva, katerih znanje še ni bilo preizkušeno, je potrebno, da vsi tehnični kadri, zlasti iz operative, prično s poučevanjem po določenem programu. Pri tem bodo svoje znanje o varstvu, ki jim je vsakodnevno potrebno, obnovili, svoje sodelavce, ki delajo in gradijo pod njihovim vodstvom, pa naučili, kako se pravilno in varno dela.

Poučevanje delavcev o varstvu pri delu in zavestna uporaba tega znanja v praksi je ena od zanesljivih poti, ki lahko pripelje do zmanjšanja števila poškodb pri delu.

Zato vsi sodelujmo in pomagajmo pri izobraževanju delavcev o varstvu pri delu, ker le, če bomo sodelovali vsi, bo pri delu manj poškodovanih.

J. Skofic